

M-66

Muzafferus

M-66

Qrafik və dizayn
Mənsurə Paşazadə

Redaktor
Günəl Həsənova

*Elektron paylaşmaq üçün nəzərtə tutulmuş
versiyadır. Satış üçün nəzərdə tutulmayıb.*

Mündəricat

Alov	8
Boz pişik	12
Donmuş kəpənək.....	17
Gecikmək.....	20
İki yüzdən yüz iyirmi	24
İndiyə nəzərən zaman gəzintisi.....	32
Qırıcı MS-66.....	35
M-66	44
Oyuncaq təbiət	47
Peyk M-66.....	50
Sonuncu neyron	60
Uzaqlıq məsafə ilə ölçülmür	62
Və son.....	65
Yarımçıq insan	67
Yarımçıqlıq	69
Yaşam şkalası	70
Yazılmamış hekayə.....	78
Zamansızlaşmış	89
Ölümsüz.....	92
SŞ-66.....	101
66-cı yuxu	103
Xatirələr	105

Bir şey tapdığını sanırsan. Daha doğrusu tapmağa yaxınlaşırsan. Kiçik bir qırıntı. Sanki başqa bir yol var, o yolda ilk addımını atmısan kimi. Heç kəs yoxdu. Heç kim görünmür. Səsini də çıxartmırsan, yolu kəşf etməmiş başqaları doluşar, yolun tapılmasını öz adlarına çıxarırlar deyə. Ya da elə sənə gülərlər deyə, “Bu nə yoldur?”. Nə olur olsun. Biraz tək baxmaq lazımdır. Bəlkə bir illuziyadır? Bəlkə başqa bir yolun sadəcə kiçik bir qoludur?

Qorxa-qorxa kiçik axtarışlar da edərsən. Üstü örtülü şəkildə səsini də çıxararsan, “Siz mənsiniz” deyə bir şeirlə. 49-cu səhifədə.

Bağlayıb kitabı rəfə qoyarsınız. Bir gün bu yolu davam etmək ümidi ilə.

Üstündən uzun bir vaxt keçər. Tam da hər şeyi unutmuşkən, bu yolun başqa yolların kölgəsi olma ehtimalı yaddan çıxmışkən. Bir hekayə qarşınıza çıxar, heç gözləmədiyiniz anda, “Yumurta” adında. Sizin yolunuzu (tapıb da rəfdə gizlətdiyiniz yolu) sizdən yaxşı izah edər.

O köhnə sual yenidən təkrarlanır.

Əslində pis mahnı yoxdur, səhv zamanda dinlənmiş var. Ya da səhv vaxtda yazılmış hekayələr. 1 il tez qarşımıza çıxan romanlar, 2 il gecikmiş filmlər, ya da 3 il tez yazılmış şeir. Səhv zamanlar, səhv yerlər. Əslində pis heç nə yoxdur, diqqətlə baxsan, istədiyin formaya çevirə bilərsən.

Bu an kədər in içində üzmək istəyirsənsə və bunu bacarırsansa, demək bu an xoşbəxtsən.

Misal üçün, bu yazını hansısa gecə saat 2-də yazdım say, hansısa gecə 3-də oxuyacaqsan, sadəcə aramızda 12 saat fərq var. Hardasan? Bəlkə başqa materikdə? Bəlkə lap uzaqda? Başqa planetdə? Ondan da o tərəfdə?

Bir mesaj göndərirəm, kiçik bir cümlə. Yanlış zamanda yazılmış bir kitab haqqında. Çox uzaqlara.

Hər şeyi boş ver. Ən əsas da məsafələri.

Doğru zaman, doğru yer, doğru söz yoxdur. Hər şey doğrudur.

Bir və sıfırdan ibarət bir kitabda sıfır tam onda beş ola bilər?

22 hekayə, 13 sətir; 3-cü kitab...

Alov

Bir yerə aid olmaq necə bir hissdır? Bir məkan, ərazi, sahə, bölgə. Babamın mənə danışdığına görə hətta əvvəllər ölkələr belə var idi. Bir ölkəyə aid olurdun. Milyonlarla insanlarından biri olurdun, “Vətəndaş” adlanırdın. Düzdü, babam heç özü də görməyib həmin zamanları. O da öz babasından eşidib. Babası görübmüş. Mən burda doğulan üçüncü nəsiləm. 66-cı Alov bayramından sonra doğulanlar 4-cü nəsil adlandırılacaqlar. Hər nəsil 20 alov bayramını əhatə edir. Bura yerləşdikdən sonra 6 alov bayramı sonra ilk nəsil doğulub.

Fikirlərim çox dağınıqdı. Bir az başınızı qarışdırmış ola bilərəm. Üzürlü sayın. “Fikir yazan”dan istifadə etdiyim üçün belə olur. İlk dəfədi istifadə edirəm. Babamın dediyinə görə əvvəllər “səsyazan”lar olub, sonra da video çəkən aparatların inkişafı və çoxalmasının ardından “videoqeyd”lərə keçiblər. Daha öncələr isə yazı olub, ya nə, tam xatırlamıram. Burada, Alovda sadəcə “fikir yazan”lardan istifadə olunur. Fikr olaraq da bir dəfəyə bütün informasiya beyinə ötürülür. Bu zaman mən ötürücü, siz də qəbul edici olursunuz. Təsəvvür edin, bir nəfərin video qeydi ilə olan şəxsi qeydlərinə baxmaq üçün nə qədər zaman sərf etməli olursan. İlk nəsil ondan istifadə edirmiş. Babam dondurulmadan əvvəl öz şəxsi qeydlərini mənə vermişdi. Həddindən artıq çox vaxt sərf etdim onları izləmək üçün. İndi “fikir yazan” üçün yeni layihə üzərində işlənilir. Video qeydlərin səslərini informasiyaya çevirib fikir yazana ötürmək. Səbirsizliklə gözləyirəm. Atamda babasının video qeydləri var. Mənə söz verib ki, həmin layihə bitən

kimi sözü gedən video qeydləri mənə verəcək. İlk nəslin, valideynlərin yaşadığı həyat mənə çox maraqlıdır.

Öncə bura haqqında bəzi informasiyaları sizə çatdırmaq istəyirəm. Bura Alavdur. Təxminən 600.000 insan yaşayır. İlk dəfə babamın atasının aid olduğu nəsil bura köç etmişdilər. Buranın, belə bir məkanın hazırlanması isə köhnə qeydlərdə gizlənib. Deyilənə görə “kosmik gəmi” deyik. “Kosmik” sözünün nə mənə verdiyini bilmirəm. Bildiyim odur ki, hətta babam belə ilk dəfə gözünü bu gəmidə açıb. Gəminin gəldiyi yer babamın babasının yaşadığı yer olub. Gəminin getdiyi yerdən isə ümumiyyətlə xəbərim yoxdur.

Alovdakı həyatım boyu həmişə iki sualı düşünmüşəm. İlki, hardan gəldiyimiz. İkinci sual isə bir yerə aid olmaq hissi. İlk sualımın cavabı yəqinki babamın atasının video qeydlərinin arasında olduğuna inanıram. İkinci sualın cavabını da orada və yaxud onun atasının qeydlərində tapacağıma inanıram. Bir hissdən ki məhrumsan, o hissin necə bir şey olduğunu anlaya bilməzsən...

(Babamın atasının qeydləri)

Alova ilk addımımı atanda anamın əlindən bərk-bərk yapışmışdım. Onu itirəcəyimdən o qədər çox qorxurdum ki. Geridə qoyduqlarımız bizə elə ağırlar yaşatdı ki,

həyata iki əlli yapışmağın gərəkliliyini öyrəndik.

Bu kosmik gəminin adının “Alov” olmasının bir səbəbi var. Geridə qoyduğunu. Bəli. Biz Yer adlı bir planetdən gəlirik. Hansı ki oradan ayrıldıqdan sonra geriye sadəcə lavalalarla örtülmüş bir alov topu qalmışdı. Bəlkə də çoxdan ora məhv olub. Bəlkə də soyuyub, ikinci bir həyat başlayıb. Təkhüceyrəlilərdən addım-addım insana. Ya da bəlkə də Tanrı orada bizdən də ali bir insan, varlıq yaradıb. İndi ola bilsin ki, onlar bu böyük kainatda tək varlıq olduqlarını düşünürlər. Bəlkə də bir gün qarşılaşacağıq. Bilmirəm.

Hər şey öz günahımızdır. İnsanın günahı. Et-diklərimizin cəzasıdır. Öncə Marsda aparılan tədqiqatlar fəlakətlə sonlandı. Planetə ağır zərbə vuruldu. Bu səbəblə də yerdə üçüncü dünya müharibəsi, soyuq müharibədən isti, qızgın müharibəyə keçdi. Ay məhv edildi. Atılan atom bombaları sunamilər, zəlzələlər və vulkan püskürmələrini də özüylə birgə gətirdi. Sonda isə məhv olmuş bir planet. Yerlə toqquşan cismin Yerdən qopardığı parçalar birləşib Ayı yaratmışdı. İndi həmin o hissələr parçalanaraq, geriye, aid olduğu yerə qayıtmışdı. Ay ilk yarandığı kimi, elə hələ də məhv oldu.

İnsan əlindəki heç nəyin qədrini bilmir. Planetimizin qədrini bilmədik. Sağ qalmağın yolunu qarşımızdakını öldürməkdə gördük. Amma anlamadıq ki, ona vurduğumuz hər zərbə, verdiyimiz hər ağrıdan özümüz də pay alacağıq. Aldıq da.

(Babamın qeydləri)

Babam deyirdi ki, əvvəl ölkələr var idi. Böyük ərazilər var idi. Dənizlər, çaylar var idi. Gəmilərlə okeanları aşıb başqa materiklərə gedirmişlər. Təyyarələrlə uzaq diyarlara uçurmuşlar. Hər ölkənin öz bayrağı, himni, gerbi var imiş. Hər hansısa bir ölkədə doğulursan. O əraziyə, məkana, torpağa aid olursan. Oralı olursan. Orada yaşayırsan, bəzən istirahət, bəzən işləmək, bəzən də yaşamaq məqsədi ilə başqa ölkələrə gedirsən. Amma “Alov”da sadəcə sənə verilmiş o kiçik otaqda yaşamaq məcburiyyəti tələfə. Əvvəllər nəfəs almağa başlayan uşaq üçün iki ifadə işlədilir. İlki “Doğulmaq”. İkincisi isə “Dünyaya gəlmək”, “Dünyaya göz açmaq”. Burada insanlar sadəcə “doğulur”. Çünki artıq bir dünyanın yoxdur. Leksik mənasına görə ola bilsin ki “dünya” sözü “kosmos” və ya “kainat” sözləri ilə sinonim olsun. Babamın dediyinə görə, o zamanlar işlədilən “Dünya” sözü sadəcə Yer planetini ifadə edirdi. Deyir, dünyamız ora idi. Bir dünyamız var idi əmanət aldığımız. Nəinki başqalarından, heç özümüzdən də qoruya bilmədik onu. İndi nə planetimiz var, nə də ki, dünyamız. Heç bir yerə aid deyilik. Nə məmləkətimiz var, nə torpağımız. Nə vətənimiz var, nə də ki, aid olduğumuz yerimiz. Yurdsuz-yuvasız. Alovlu yuq. Sahib olduqlarımızı alovlar içində qoyduğumuz üçün...

Boz pişik

Sol ayağını sürüyərək yavaş, asta addımlarla qapıya tərəf yaxınlaşdı. Gəzərkən çətinlik çəkirdi, lakin nə qədər ağır olsa da, ayağında heç bir ağrı yox idi. Qulağına sanki səs gəlirdi. Gözucu arxasına baxdı, boz pişiyi çəpərin yanında durub ona baxırdı. “Gəl Martin, içəri keç, - deyib qapını açdı, vaxtdır”, - dedi. Martin ondan öncə içəri keçdi, ardınca gənc oğlan özü evə daxil oldu. Qonaq otağına keçib divana əyləşdi. Martin artıq divanın yanında yerdəki kiçik yuvasına, içində yumşaq döşəkcə olan yeşilin içinə yerləşmişdi. Gənc divanın digər tərəfinə uzanıb notbukunu götürdü. Bağlayıcını sol ayağının diz qapağındakı yerə taxdı.

Lənətə gəlsin, yenə beyni pozulub. Proqramı gərək təkrar yükləyim.

Martin sakitcə onu izləyirdi. Təxminən on dəqiqəlik yüklənmə prosesi bitdikdən sonra diz qapağından bağlayıcını çıxarıb notbuk ilə birgə divanın digər tərəfinə ehməlcə tulladı. Artıq sol ayağını rahat işlədə biləcək vəziyyətə gəlmişdi. Rahatlıqla ayağa qalxdı, “Acsansa, gəl süd verim”, - deyib Martinə səsləndikdən sonra asta addımlarla mətbəxə doğru addımladı. Sol ayağı əvvəlki vəziyyətinə qayıtmış olsa da, eyni problemi dəfələrlə yaşadığı üçün əxsaq və asta yeriməyi adət halına almışdı.

Soyuducudan südü götürüb qapısını örtərək rəfdən də bir ədəd stəkan, bir ədəd də dərin boşqab götürdü. Boşqaba südü süzüb digərlərini də əlinə alaraq geriyyə çevrildi, stola tərəf getdi. Stolun yanına çatıb stula əyləşəndə südlə doldurduğu boşqabı Martin üçün yerə -

stolun yanına qoydu. Stəkana da özü üçün süzüb bir - iki qurtum aldı. Stolun üzərindəki notbuku özünə tərəf çəkib ekrana baxdı. Kodları yazmaqda yarımçıq qalmışdı. Uzun müddət idi ki, yeni bir qurğu üzərində işləyirdi: heyvanların səsini insan səsinə, insanların səsini heyvan səsinə çevirərək heyvanlarla danışa bilməyə imkan yaradacaq kiçik bir qurğu. Qurğunu ilk öz boz pişiyi Martin üçün hazırlayırdı. Kodları yazmağa davam etdi. Təxminən yarım saat sonra gülümsəyərək yazdığı kodlara baxdı. Südünü bitirən Martin çıxıb dizlərinin üzərində oturmuşdu. Martini tumarlayaraq:

İlk hissə hazırdı, Martin, - dedi. Yazdığı kodlar üçün “emal et” düyməsini basdıqdan sonra ekrana gəlməsinin səbirsizliklə gözlədiyi nəticəni diqqətlə oxudu. “Tamamlandı”.

Kiçik mikrokartı kompüterdən çıxartdı. Qurğunu əlinə alıb mikrokartı ona taxdı və mikrokarta diqqətlə baxdı.

Bu qurğunu əkiz qardaşı düzəltmişdi. İkisinin birgə layihəsi idi; qardaşı texniki hissə ilə məşğul olacaqdı, o isə kodlarla. Qardaşı qurğunu hazırlamışdı, sadəcə qurğunun beynini işə salacaq olan kodları yazmaq qalmışdı. Sol ayağına baxdı, qardaşını itirdiyi günü xatırladı: o da sol ayağını itirmişdi. Elektronik ayaq taxılmışdı, bu protez ayaqlardan daha çox hərəkətə malik idi.

Martinin səsini eşidib çaşqınlıqla ətrafına baxdı. Xəyala dalmışdı. Köks ötürüb işinə davam etdi, mikrokartı qurğuya taxdı, sonra:

Martin, kəmərinə gətir, bunu yoxlayaq, - dedi.

Martin yaxşı əhilləşdirilmiş və öyrədilmiş ev pişiyi-

yi idi. Amma yenə də hər şeyi yox, bəzi gündəlik, daimi deyilən sözləri, əslində, daha çox işarələri başa düşürdü. Əlbəttə ki, indi də kəmərin nə olduğunu anlamadığı üçün Martin gənc oğlanın qucağından yerə atlanıb geriyyə çevrilərək ona baxmağa başladı. Özü etməli olduğunu anlayıb yavaşca ayağa qalxdı. Keçib qonaq otağında divanın yanındakı pişiyin yuvasında olan kəməri götürdü. Qayıdıb mətbəxdəki əvvəlki yerinə əyləşdi. Qurğunu əlinə alıb diqqətlə baxdı, üzərindəki işə düşməsinə yarıyan düyməni sıxdıqdan sonra kəməre taxmağa başladı. Ardından əyilib Martini qucağına aldı.

Kəməri boynuna keçirib ehmalca bağladıqda kəmərdən narahat qalan Martin mırıldanaraq yerə düşdü. Martin, indi məni başa düşürsən?

Təxminən 15 saniyədən sonra “Bəli” səsi gəldi qurğudan. Martin sevincək bir şəkildə onun qucağına atlanıb mırıldandı. Onun isə üzü gülürdü. İlk mərhələ uğurla tamamlanmışdı.

Qurğu ikitərəfli işləyirdi. Öncə kənardan gələn insan səsini heyvanın səsinə, sonra heyvanın səsini insan dilinə çevirirdi. Və ya əksinə. Sadəcə kodlarla yığılıb hazırlanmış kiçik lüğət tərkibi var idi. Bu səbəblə də hal-hazırda, demək olar ki, çox az söz və ifadələri çevirə bilirdi. Gəncin məqsədi də bu lüğət tərkibini çox böyütmək idi ki, rahat bir şəkildə qarşılıqlı danışa bilsinlər.

Boşa vaxt itirmək lazım deyil deyə düşündü gənc. Martinin kəmərinə açdı ki, pişik rahatlıqla hərəkət edə bilsin. Martin kəməre öyrəşmədiyindən çox tez tıncıxır və narahat olurdu.

Kəmərin üzərindən qurğunu çıxarıb, diqqətlə onu

süzdü. Ardından mikrokartı qurğudan ayırıb notbukuna taxdı. Lakin başqa heç nə etmədi. Təxminən yarım saatdan çox bir müddət orada oturaqlı şəkildə gözlədi. Sonra, nəhayət ki, durmağı qərarlaşdıraraq bildikdən sonra ayağa qalxıb təkrar qonaq otağına tərəf addımladı. Boz pişiyi də özü ilə birgə gəldi. Keçib divanda əyləşdi. Pultu əlinə alıb televizoru yandırdı. Kanalları çevirib hamısına göz gəzdirdikdən sonra diqqətini çəkən heç nə olmadığından televizoru söndürdü. Martini səsləyib qucağına aldı.

Ürəyi sıxılırdı. Özünü narahat hiss edirdi:

“Martin... Bu gedişin axırı hara gəlib çıxacaq? Artıq 6 aydır, evdən çölə çıxmıram. Əvvəllər də heç çıxmırdım, sadəcə ərzaq almaq üçün yollanırdım, həmin günlər yadıındadır? Üçümüz bir gedərdik. O qəzadan sonra hər şey dəyişdi, Martin. Özün çox yaxşı bilirsən. O gündən günlərim sadəcə 4 divarın içində keçir. Bəlkə də, mağazanın onlayn sistemə keçməsi səbəb oldu, bəlkə də, o, bəhanəm idi. Evdən çölə çıxmaq istəmirdim. Son 6 aydır, ümumiyyətlə, heç nə etməmişəm.

Yarım qalmış kimi hiss edirəm. Hər şeydə. Həyatda. Yarımçıqlaşmaqdan qurtulmalıyam. Davam etməliyəm. Özüm üçün olmasa da belə. Onun üçün. Qardaşım üçün bu işi tamamlamalıyam. Pulum da tükənmək üzrədir. Bir şeylər fikirləşmək lazımdır. Yenidən proqram hazırlamağa başlayım gərək. Yoxsa ac qalacağım”.

- Bütün bunlara görə sənə minnətdaram.
- Əslində, mənə təşəkkür etməyə ehtiyac yoxdu. Mən sadəcə qardaşımın ideyasını, daha doğrusu, xəyallarını reallaşdırdım.
- O, təkliyi sevirdi. Səssizliyi.
- Əksinə, ondan çox danışmaq istəyən, danışmağa meyilli biri yox idi, mənəcə.
- Bəs niyə danışmırdı?
- İnsanlar. İnsanlarla arası yaxşı deyildi.
- İndi mənə tam aydın oldu, niyə belə bir qurğu hazırlamaq istəyib.
- İnsanlardan uzaqda qalıb sadəcə heyvanlarla dostluq qurmaq üçün.
- Lakin bildiyim qədər o, heç ev heyvanı da saxlamırdı.
- Bilirəm. Düzdür. O, hər şeydən uzaq idi. Bu ev onun idi. İçi də demək olar ki, bomboş. Mən sonradan doldurmuşdum. Onun yanına köçəndən sonra.
- Acam mən.
- Süd istəyirsən?
- Hə, pis olmaz.
- Yaxşı, gəl Martin, gedək içəri, mən də süd içəcəm.

Donmuş kəpənək

Hər dəfə eyni yuxunu görürəm. Son bir həftə ərzində, ardıcıl, dalbadal, hər gecə eyni yuxu. Qan damcıları damır. Qırmızı. Mavi. Yaşıl. Amma haradan, onu görə bilmirəm. Altı damcı qan düşür yerə. Sonra oyanıram. Başqa da heç nə görmürəm. Lakin maraqlısı odur ki, 6 damcı qanı 7 gündü görürəm. Haradan damır bu qan damcıları? Kimin qanıdı? Niyə damır axı? İlk öncə bunun intihar etmiş birinin damarlarından süzülüb axan qan damcıları olduğunu düşünmüşdüm. Lakin sonradan başqa idealar da ağılıma gəldi. Sonuncu dəfə ağılıma gələn yeni fikir isə belə idi ki, bəlkə bu qan damcıları heç insana aid deyil?...

Bu gün yenə yuxudan diksinərək ayıldım. Səkkizinci gecə, eyni yuxu altıncı damcı yerə toxunarkən yaratdığı səs məni diksindirdi. Diksintidən keyləşmiş beynim ağır bir yük halına gəlirdi. Yuxudan oyanan mən. Suyun səsi. Qaynayan çay. Örtülən qapı. Qatarın dəmir reystirlərinin üzərindən hərəkət zamanı çıxartdığı səs. Ayaq səsləri. Buludlu havadan bir parça kiçik kadr, elə bir kadr ki, orada sanki boşluq var. Bir də mən. Mən. Amma kainatın içində itmiş mən. Yol. İnsanlar. Arxa plan tamamilə səssiz. Bulanıq. Görüntü. Və donmuş kəpənək. Donmuş kəpənək. Həkimin otağındakı kiçik oyuncaq. Damarımdan qan çəkən həkim. Gülərkən görünən qızıl dişi. Cavabları açıqlayarkən heç belə gülmür. Virus. Qan damcısı içində hərəkət edən virus. Öləcəm.

Bir, iki, üç, dörd, beş. Yerə düşən altıncı qan damcısı. Doqquzuncu gecədi eyni yuxunu görürəm. Diksinərək yuxudan oyanan mən. Nəfəs alışı-verişimin səsi.

Suyun səsi. Üzümə toxunan damcılar. Örtülən qapının səsi. Ayaq səsləri. Qatarın dayanması ilə silkələnən mən. Mən. Bu kadrda uzaqdan görünən mən. Öz həyatında çox uzaqdan. Ayaq səsləri. İçərisində virusun böyüdüüyü qanım. Qan damcısı. Donmuş kəpənək. Həkim bu donmuş kəpənəyi niyə otağında saxlayır? Danışan həkim. Öləcəm. Artıq daha tez öləcəm.

Bir, iki, üç, dörd, beş. Yerə düşən altıncı qan damcısı. Yuxudan ayılan mən. Diş fırçasının səsi. Örtülən qapı. Qatarın tozlu şüşəsi. Ayaq səsləri. Bu gün biraz gecikəcəm. Dənizə baxan mən. Su. Qara rəngdə. Dənizlə göyün birləşdiyi yer. Üfüqdəki o düz xətt. Damarımdan qan çəkən həkim. Həkimin üzü. Virusla bulanmış qan damcısı. Həkimin otağındakı donmuş kəpənək. Suvenir, bəzək əşyası kimi saxlayıb bunu. Danışan həkimin üzü. Öləcəm. Həkimin təklifi.

Burada bütün səhnə donur. Tamaşaçısı olmayan boş səhnə. Tək aktyor mən. Gözlərim. Göz rəngim. Donmuşam. Uzağam. Özümdən uzaq. Çox uzaqdan baxıram bu tamaşaya. Donmuş bir mən. Donmağı seçdim. Qanımdakı virus qarşısı alınmaz həddə çatmışdı. Elmin inkişafı, tibbin güclənməsi və bu virusun qarşısının alınması üçün 66 illik donduruldum. Donmuş bir mən. Bir gün “dayan” düyməsini basdığım həyatda “davam” düyməsi basılacaq. “Başla”... Arxa fonda başlayan musiqi səsi. Donu açılmış, lakin hərəkət etməyən mən. Burnumdan süzülüb düşən qan. Donmaq heç də uğurlu alınmamışdı. Məni xilas etmədi. Çənəmdən süzülüb yerə düşən qan. Bir, iki, üç, dörd, beş. Altıncı damcı qan yerə düşür. Hər şey sona çatdı.

Laxtalanmış bir qan damcısıyam mən, 66 il mono-

ton yaşamaqdansa, donmağı seçən birinə məxsus. Bu gün ölməli olan birinin damarındakı qanam mən. 66 il donsa da yenə başqa bir bu gün ölmüş olan birinin qanındakı virusam mən. “Donmuş kəpənək” virusuyam mən. Bir kəpənəyin damarlarından çıxmışam, hemolimfayam mən. Maviyəm, yaşıləm, sən qırmızı gör məni. Donmuş kəpənəyəm mən. Elmin uğursuzluğunda bəzək əşyasına keçmişəm mən. Bəs uğurlu olsaydı? Bir mükafatın simvolu olardım mən. Donmuş insanların var olduğu bir planetdə isti qalan bir neçə qanlının birbirinə verdiyi simvol. Kiçik bir hədiyyə...

Gecikmək

Mavi Xəzərin sularına dalmışdı gözlərim. Sanki sadəcə gözlərim idi tək informasiya qəbul edən duyğu orqanım. Həmin saniyələr, bəlkə də dəqiqələr, bütün varlığım görmə funksiyasını yerinə yetirirdi. Lakin bu bildiyimiz görmə deyil, bütün hər şeyi görmə idi. Gördüyüm sanki rənglər idi, bütün duyğuları ilə birgə. Rəngləri eşidirdim, ətrini duyurdum. Qulağımda onun ölmədən öncə dediyi sözlər çınladı. “Bənövşəyi bir ətir eşidirəm...”

Qəfildən Teymurun “Qatar tərpənir, tez ol” deməsi ilə sanki dalmış olduğum dərin bir yuxudan ayıldım. Qatar tərpənir, gecikirəm. Edə biləcəyim heç nə yox idi, qaçmaqdan başqa. Qaçmağa başladım. Qatarın yola düşməsinə 1 dəqiqə qalmışdı. 1 dəqiqə sonra qapılar bağlanacaq və qatar hərəkətə keçəcəkdi. Mən isə bu vaxt altıncı vaqona minməli olduğumdan bütün sürətim ilə qaçmağa çalışırdım. Vaqonların sıra nömrəsi 13-dən başlayır. Mənsə qaçıram. 13...12...11...10.... 10-cu vaqona minmək istəyirdim ki, qapıda duran nəzarətçi “hələ vaxta var, tez qaç” deyərək yoluma əngəl olur. 40 saniyəm var. Qaçıram. 9-cu vaqon. 8... 7... Nəfəsim kəsilir. Qaçma bilməyəcək vəziyyətdəyəm. 7-ci vaqona girirəm ki, orta qapıdan 6-cı vaqona keçim, cəhdim uğursuz alınır, qapı bağlıdır. Düşürəm, 5 saniyə vaxtım qalıb. Qaçmağa çalışıram. 4... 3... Az qalıb. 2...1... Qapılar bağlanır. Lənət olsun. Son anda çatdım...

Uzun illər idi nəfəs almağı unutmuşdum sanki. Necə bir möcüzə imiş nəfəs almaq. Özümə gəlməyim üçün 5 dəqiqə orada, qapının yanında, qapıya söykənib, durub

qalıram. Handan-hana nəfəs alış-verişim öz normal qaydasına düşdükdən sonra içəri keçib öz yerimə əyləşirəm. Teymurla da sağollaşa bilmədim. Eybi yoxdu, axşam qayıdacam onsuz. Çox uzağa getmirəm ki, Bakıdan Zaqatalaya. Zaqatalada onun qəbrini ziyarət etməyə gedirəm. Yaddaşlarımızda “Bənövşəyi bir ətir eşidirəm” deyə qalan Elçinin məzarına.

Elçini düşünürəm. Artıq bir ildi yoxdu. Bir il öncə tam bu gün vəfat etmişdi. Dostlarım arasında ən zarafatcıl, şən və mehribanı idi. Onun yoxluğundan bəri sanki məclislərimiz daha az gülməli, bir qədər ciddi, əyləncələrimiz sanki sönük idi. O yox idi, itirmişdik onu. Nə qədər dəyərlili olduğunu özünə deməkdə çox gecikmişdik. Dəyərini, önəmini anlamaqda gecikmişdik.

Həyat da belə deyilmi, onsuzda? Hər şeyin dəyəri onu itirdikdən sonra anlaşılır. Yoxsa elə ən çox sevdiklərimiz, itirdiklərimizdi? Ən çox sevdiklərimizi itiririk, yoxsa itiririk deyə onlar ən çox sevdiklərimiz olur? Elçin itirdiyimiz üçün dəyərlili olan deyildi, dəyərlili olduğu üçün itirdiyimiz idi.

Təxminən 500 km-lik yolu yarım saata gedib çatmışdım. Sağ olsun bu texnologiya ustaları. Uçan maşın düzəldə bilməsələr də, uçan qatar düzəltmişdilər. Bu çoxdanın kəşfi idi. Maqnit sahə yaradılıb, onun üzərindən hərəkət etdirmək. Mənim hələ də başım çıxmır belə şeylərdən, kef əhlindənəm, “ye, iç, yat” fəlsəfəsi. Tək bildiyim bu sürət qatarı saatda 1000 km sürətlə hərəkət etdiydi. Azərbaycanda beləsi varsa, Çindəki 10000 km sürətlə gedər yəqin.

Sürət, sürət, sürət. Texnologiyanın sanki məqsə-

di “daha keyfiyyətli həyat şəraitinə” sürətlə keçməkdə. Bir yerə nə qədər tez getsən, əlavə işlərə bir o qədər çox vaxt qalar. Belə baxanda bunların hamısı yaxşıdı. Keçmişdə aylarla gedilən yolları, həftələrə, sonra təyyarələrlə hətta, saatlara saldılar, indi də sürət qatarı ilə heç saata belə ehtiyac duymadan çox uzaqlara gedib çıxmaq olur. Görəsən bu inkişafın sonuncu dayanacaq nöqtəsi saniyədi? Bir saniyəyə bir yerdən başqa yerə getmək. Uğur olsun! Reallaşdırsınlar. Nə də olsa tələsirik, tez çatmalıyıq. Qətiyyəyən gecikmək olmaz. Ən bağışlanmaz şey sayılır sanki, artıq bu gecikmək problemi.

Zaqatalaya çatdım. Qatardan düşüb, taksiyə mindim. Sürücüyə şəhər qəbiristanlığına getmək istədiyimi bildirdim. Gəlib çatanda isə məşindən düşüb-düşməməkdə tərəddüd edirdim. Nəhayət ki, gəliş məqsədimin Elçinin qəbrini ziyarət etmək olduğunu bir daha özümə xatırladıb, gediş haqqını ödəyib taksidən düşdüm.

Həmişə kiminsə məzarına gedəndə öz ölümümüzü düşünürük. Biz də bir gün öləcəyik... Məndə isə tam tərsinə bir fikir yaranır. Həmin adamın necə öldüyünü düşünürəm. Onun ölümünün ağırlığını dəyərləndirib öz başıma gəlib-gəlməməsinə qərar verirəm. Sanki öz ölümümü özüm seçəcəyəmiş kimi.

Elçin deyib gülən, əylənən, zarafatcıl dostumuz. Heç vaxt onun harasa tələsdiyini görməmişdik. Tələsmədi də, təmkinlə, düşünərək, yavaş hərəkət edirdi. Sürətlənən dövrün əleyhinə yavaşlayırdı. Ölümü isə öz xətdindən ayrılması ilə baş verdi. Sürüdən ayrılan quzunu qurd qapar. Onun həyat sürüsü yavaşlıqdan ibarət idi. Sürüdən bir dəfə ayrıldı. Bizim bu çılgın, harasa tələsirdi, Qatar yolunu

keçərkən sürət qatarı ölümünə səbəb olmuşdu. Tələsdiyi yerə gecikmişdi. Gedə bilməmişdi. Qurd qatar idi. Oyun bitmişdi.

Dəqiqələrcə bu haqda düşündüm. Texnologiyanın qurbanları haqqında. Sonra isə Elçini dərin hüzn və kədərlə anaraq, oradan uzaqlaşdım. Bu formada ölmək istəmədiyimə qərar verdim. Sanki öz ölümümü özüm seçirmişəmmiş kimi.

İki yüzdən yüz iyirmi*

- Dayan
- Bəli?
- İstəmirəm.
- Yəni siz demək istəyirsiniz ki...
- Hə, imtina edirəm.

“Əgər sağ qolumu itirsəm, mən yenə də mənəm. Sol ayağımı itirsəm də. Hətta ürək əməliyyatı olsam belə. Xarici görünüşüm, saç və göz rəngim, səsım zamanla dəyişsə də, mən yenə də eyniyəm. Bəs əsas nədir?”

Qapı açıldı. Tibb bacısı içəri daxil oldu. Həkimin başını kitabdan ayırıb ona baxmasını gözlədi. Həkim oxuduğu kitabdakı abzası bitirib başını qaldıraraq dilləndi:

- Hazırdır?
- Xeyr.
- Necə yəni?
- İmtina etdi.
- Bunun, onun üçün çox riskli olduğunu bildirmişdin?

– Bəli. Öncədən bu haqda geniş məlumat verilmişdi. Soyuducuya gedərkən də yenidən bildirmişdim.

****200 illik həyatında 120 il yaşadığı üçün bu, yaş hesabıyla iki yüzdə yüz iyirmi kimi hesablanır.***

– Yaxşı. Mən özüm danışaram onunla. Qərarına hörmət etmək lazımdır. İndi hardadır?

– Yataq otağına geri qayıtdıq. Orada sizi gözləyir, sizinlə danışmaq istəyir. Yuxu mayesini də qəbul etməkdən imtina etdi. Sizinlə danışmamış yatmayacağını bildirdi.

– Aha, yaxşı, gəlirəm indi.

Masadan qalxıb addımladı. Tibb bacısı ilə birgə otaqdan dəhlizə çıxdılar. Dəhlizin solu ilə addımlayaraq sondan ikinci, 66 nömrəli otağa daxil oldular. Gur qara saçlı, görkəmi yetkin yaşlarında birinə bənzəyən bir kişi çarpayıda uzanmışdı. Gözlərini tavana dikib düşüncələrə dalmışdı. Otağa daxil olanların addım səsi onu fikirlərindən ayırıb gələnlərə gözlərini dikməsinə səbəb oldu. Həkim:

– Hə, axşamınız xeyir, cənab. Özünüzü necə hiss edirsiniz? – deyə soruşdu.

– Yorğun.

– Normaldır. İndi sizə istirahət lazımdır. Ona görə yorğunsunuz. Fasiləsiz 12 saatlıq yuxu əvvəlki gücünüzü sizə qaytaracaq.

– Bilirəm. Amma indi sizinlə danışmaq istədiyim üçün məhlulu qəbul etməkdən imtina etdim.

– Aydındır, - araya səssizlik çökdü, - mən də elə buna görə sizinlə bəzi məsələləri danışmaq üçün bura gəlmişəm. Deməli, siz artıq dondurularaq növbəti müalicə dövrünüzü gözləmək istəmirsiniz. Bunun - yaşamağın sizin sağlamlığınız üçün nə qədər təhlükəli olduğunu, yəqin ki, bilirsiniz.

– Bilirəm, əlbəttə, bilirəm. Elə məsələ də budur. Nə qədər vaxtım qalıb?

– Sizin iki yüzdə yüz iyirmi yaşınız var. Əgər dondurulmasanız, yaşamağa davam etsəniz, iki yüz birdə yüz iyirmi bir yaşınızda sağlamlığınızı tam şəkildə itirəcəksiniz.

– Bu qədər tez?

– Bəli. Beyninizə düşmüş olan bu virus çox təhlükəlidir və biz də bu səbəblə sadəcə bir il yaşaya biləcəyinizə zəmanət verə bilərik. Maksimum bir il.

– Sonra bəs nə olacaq?

– Sonra sizin beyninizin hər iki hissəsi fəaliyyətini dayandıracaq. Siz özünüzü yuxudaymış kimi hiss edəcəksiniz. O zamana kimi də artıq virus ana beyinə təsir etməyə başlamış olacaq. Sonra...

– Sonra?

– Ölüm.

– Bəs əgər dondurulmağı təkrar qəbul etsəm, sağlamlıq şansım?

– Sağalmaq şansınız, əlbəttə ki, yüz faizdir. Nə zaman ki sizin beyninizdəki virusu müalicə edəcək dəqiq metod tapılacaq, o zaman siz soyuducudan çıxarılaçaqsınız.

– Bu, nə qədər çəkəcək?

– Ehtimallarımıza görə, 30 il. İki yüz otuzda yüz iyirmi yaşınız olanda artıq sapsağlam olacaqsınız.

– Mənim də istəmədiyim elə budur. Sizin lənətə gəlmiş müalicələriniz ucbatından 200 il ərzində cəmi 120 il yaşamışam.

– Cənab, üzr istəyirəm, siz axı yaxşı bilirsiniz ki, kök hüceyrələrin istənilən orqana çevrilmə prosesini idarə etməyi tapdıqdan, kəşf etdikdən sonra 99 faiz xəstəliklərin qarşısı alındı. Lakin bu, bir qədər vaxt itkisinə də səbəb

oldu. Sizin 80 iliniz müəyyən aralıqlarla bu prosesin qurbanı oldu. Lakin son nəticədə, doğum ilinizdən iki yüz il keçməsinə baxmayaraq hələ də siz sapsağlamsınız, daha doğrusu, demək olar ki, sağlamsınız. İndiyə qədər müdaxilə edə bilmədiyimiz hissə ana beyindir ki, sizin də hazırkı probleminiz bununla əlaqədardır. Lakin hal-hazırda bizim alimlər birliyimiz bu prosesi idarə etməyin yollarını axtarır, hansı ki kök hüceyrələri ana beyinə çevirmək imkanlarından söz gedir. Və ən gec qarşıdakı otuz il ərzində onu da ana beyinə çevirməyi öyrənəcəyik. Lakin bu prosesin bir qədər zaman alacağı məlum məsələ olsa da, inanmıram ki, otuz il çəkəcək. Hətta daha qısa müddət alacaq. Bu proseslə də biz ümumi kök hüceyrə layihəmizə son qoyacağıq. Nəticədə, istənilən zaman bir insanı bütünlüklə yeniləyə bilmə imkanımız olacaq. Bunun da nə demək olduğunu bilirsiniz.

– Ölümsüzlük.

– Bəli.

– Siz - başdan xarab, beyinsiz həkimlərin də elə məqsədi budur: insanı ölümsüz etmək. Yaşamasan, ölməzsən. 200 ildir varam. 200 il öncə doğulmuşam. Amma onun 80 ilini donmuşam. Bədənimin 120, mənim 200 yaşı var. Lənətə gəlmiş elminiz ucbatından. Siz Tanrıyla oynayırırsınız. Tanrıya qarşı.

– Tanrı deyilən bir şey yoxdur.

– Lənətə gəlmiş. O, sənin üçün elə ola bilər. Tanrı var!

– Əsəbləşməyin, cənab. Siz bizə nə istədiyinizi dey.

– Ölmək.

– Ölmək?

– Bəli, ölmək!

– Axı bilirsiniz ki, son əlli ildə heç kim ölməyib.

– Bilmirəm. Çünki o əlli ilin sadəcə onunu yaşamışam. Hər kəs kimi. İndi yaşayandan çox donmuş var. Bütün dünyanı dondurmusunuz. Və buna elm, buna inkişaf, buna yaşamaq deyirsiniz. Mən ölmək istəyirəm. Ölmək!

– Oldu, cənab, sizin qərarınıza hörmətlə yanaşıram. İndi isə icazə verin, sizə yuxu məhlulu vuraq, yatın. Sabah evinizə yola salırıq sizi.

– Yaxşı.

Tibb bacısı içərisində 12 qram maye olan lazerli iynəni uzanqlı olan xəstənin qoluna yaxınlaşdırdı. Maye lazer şüası vasitəsilə birbaşa damara köçürüldü. Yuxuya dalmağa başlayarkən xəstə otaqdan çıxanların addım səsi-ni eşidirdi.

“Qan? Darvinə görə hər şeyin keçici olan hissəsi qan idi, yəni biz qan vasitəsilə nəsil-dən-nəslə keçiririk hər şeyi. Sonradan bunun DNA vasitəsi ilə genetik kodlaşdırmanın aparılması məlum oldu. Amma biz bədənimizdəki DNA deyilik. DNA-nı dəyişdirməklə çox şeyi dəyişdirə bilərik, amma bunların bir çoxu rəng, forma, ölçü, sıxlıq ilə əlaqədar olacaq, və ya işləmə funksiyaları digər tip funksiyalara aid olacaq, lakin bu da həmin o nəticəyə gəlir ki,

bir az öncə də qeyd etdiyimiz kimi sağ qolumuzu və ya sol ayağımızı itirsək belə, biz yenə də özümüz olaraq qalırıq. Burada bir məsələ var, o da yaddaşdır. Yaddaşımızı itirsək əgər, özümüz olaraq qalırıqmı? Özümüz necəydik ki, elə də qalaq? Dünənə aid heç bir şeyim yoxdursa, dünən necə var idim, mövcud idim? 1900-cü ildə siz var idiniz? Doğulmamışdan bir gün əvvəl? O zaman da deyə bilərsiniz ki, 3-4 yaşınıza qədər olan bütün hər şey sizin yaddaşınızda deyil, həmin vaxt da mən yox idim? Xeyr, var idiniz. Elə işin əsas tərəfi də odur ki, yaddaş sizin xatırladıqlarınızdan ibarət olmayıb şüuraltınıza çökənlər, beynin gizli bir hissəsində qorunub saxlanılanlardır. Artıq müəyyən vasitələrlə biz həmin hissələrə enə bilirik, bununla da əmin oluruq ki, hətta 1 yaşımız olarkən belə gördüyümüz, eşitdiyimiz hər şey yaddaşımıza həkk olunub.

Bu zaman belə çıxır ki, biz yaddaşdan ibarətik. Və bu yaddaş, əlbəttə ki, beyində yerləşir. Hələ də digər başqa şeylərin önəmi və vacib olduğunu bilirik, hisslər və ya fikirlər kimi. Amma son nəticədə hər şeyi – bizim özümüzün beyindən ibarət olduğumuzu deyə bilərik.”

Qapı döyüldü, həkim “Gəl” deyərək səsləndi. İçəri daxil olan tibb bacısı “Hazırdır.” deyib otaqdan çıxdı. Həkim də sakit bir tərzdə oxuduğu kitabın səhifəsini itirməmək üçün arasına əlfəcin qoyub kitabı örtdü. Ayağa qalxıb qapıya yaxınlaşdı. Açıq qapıdan dəhlizə çıxaraq qapını örtdü. Dəhliz boyu tibb bacısı ilə danışmağa başladı:

– Əməliyyat ağır olacaq.

– Əminsiniz ki, bu əməliyyat onu sağaldacaq?

– Bilirsən, əslində, ona yalan dedim.

– Nə barədə?

– Kök hüceyrələrdən süni beyin düzəltməyi öyrənməyə çalışırıq barəsində. Artıq düzəltmişik və ilk onun üzərində tətbiq edəcəyik. Və nəticədə sapsağlam şəkildə 100 illərlə həttə, bəlkə də, sonsuzadək yaşayacaq.

– Bunu nə zaman bitirmisiniz? Yəni süni beyini hazırlayıb nə vaxt başa çatdırdınız?

– Təxminən 2 həftə olar.

– Bəs əməliyyat üçün niyə bu qədər gecikdiniz, yaxud gözlədiniz?

– Əmin deyiləm.

– Nəyə?

– Oxuduğum kitab var idi ha...

– Bilirəm, mən də oxumuşam, lakin ordakı fikirlə razı deyiləm.

– Bu, sənin şəxsi fikrindir. Mən də inanmıram, əslində. Lakin əməliyyatdan - xəstənin beynini dəyişdirməkdən başqa yolumuz qalmadı.

– Dondurmaq bəs?

– Əslində, o barədə də yalan demək məcburiyyətində idim. Bu gecə sonuncu gecəsidir. Sabah artıq virus ana beyinə təsir etmiş olacaq. O zaman isə hər şey gec olacaq. Xəstəni əməliyyata hazırla.

– Baş üstə.

Boşluq. Nə bir şey hiss edirsiniz, nə də ki bir fikir fırlanır beyninizdə. Sanki yeni doğulmusunuz. Nə yadda-

şınızda bir iz var, nə də başqa bir şey. Gördüklərinizi dərk etməyə çalışırsınız. Danışmaq, görmək, qoxulamaq, toxunmaq... Hələ bunlara tam alışımadan yaşamın tam ortasındasınız. Kiçik bir uşaq öncə ətrafı müşahidə edir, sonra ətrafa təsir edir. Danışmağı öyrənir, hərəkət etməyi öyrənir, sonra digərlərini. Siz isə oyunun birdən-birə tam ortasından başlayırsınız həyata. O, “digər”, dərkedilmənin müəyyən səviyyədə ciddiləşmiş versiyasıdır: fikirlərin inkişafı. Və düşün ki, uşaqlığını yaşamadan birbaşa səni həyatın ortasına atırlar. Əvvəlləri bilmədən birbaşa “digərləri”nə keçməyin tələb olunur.

Sadəcə boşluq.

Hər kəs onu - o qoca kişini, o iki yüz il ərzində yüz iyirmi il yaşamış adamı, əməliyyatdan sonrakı adam kimi bildilər. Eyni idi. O isə heç nə bilmirdi. Çünki o, artıq özü deyildi. Ümumiyyətlə, heç kim deyildi. Sadəcə boşluq. Bir həftə sonra intihar edərək özünü öldürdü. Həkim isə intihara başqa səbəblər yükləyərək əməliyyatı uğurlu saydı. Uğursuzluğunu isə sadəcə özü bildi: uğursuz əməliyyat etmişdi. Süni beyinlər və yaxud kök hüceyrədən hazırlanmış bioloji beyinlər heç zaman insanın öz beyninin yerini ala bilmədi.

İndiyə nəzərən zaman gəzintisi

Yağış qəflətən çox bərk yağmağa başladı. İslanırdı. Çadır cırılmışdı, su keçirirdi içəri. Altına qoyduğu qab kiçik olduğundan tez dolurdu. Həmçinin gildən hazırlanmış qab çox keyfiyyətsiz idi. Bir qulpu artıq sınmışdı. Digər qulpu da sınmaq üzrə idi. “İndiki dövrdə nə salamatdı, ey?” deyə düşündü öz özünə. Gələcəkdə hər şey daha keyfiyyətli olacaqdı. Yoxsa keçmişdə? Baxır məsələyə kimin tərəfindən yanaşırsan, hansı gözlə baxırsan. Buradakılara görə olan gələcək, əslində bir yerə qədər keçmiş idi, onun üçün. Özü seçmişdi keçmişə getməyi. Halbuki, ən çox istədiyi şey gələcəyə getmək idi. İstəyinin arxasınca yox, seçiminin arxasınca getməyinin isə tək səbəbi vardı. Luna. Luna gələcəyə getməyi seçmişdi. Lunanın bu arzusunun qarşısını kəsməmək üçün Viktor gələcəkdən imtina edib, keçmişə getməyi seçməli idi. Və belə də etdi. Birlikdə işləmələrinə baxmayaraq, iki nəfərlik olan zaman maşının bir yarısı keçmiş istiqamətli, digər yarısı isə gələcək istiqamətli hazırlanmışdı..

Hər şey zamanda hansı istiqamətə gedəcəklərini müzakirə etdikləri gün başladı. Luna təkidlə tək istiqamətli zaman maşını düzəldib sadəcə gələcəyə getməyin önəmini vurğulayırdı. Ya da onun sadəcə bunu istədiyini. Viktor isə gələcəyə getdikdən sonra geri qayıda bilmək üçün keçmiş istiqamətli zaman maşınına da ehtiyac duyduğunu qeyd edirdi. Lakin hər ikisini birlikdə etmək mümkün olmadığından birbiri ilə yarı əlaqəli olan iki zaman maşını düzəltmək məcburiyyətində qalmışdılar. Sonradan ikisini də birləşdirib bərabər həm gələcəyə gedib, həm də

keçmişə qayıdacaqdılar. Birlikdə işləyən, bir-biri ilə əlaqəli iki zaman maşını hazırlamışdılar. İlk yoxlama testlərini də aparmışdılar. Hər şey qaydasında görünürdü. Luna gələcək mərkəzli Victor isə keçmiş mərkəzli zaman maşınına əyləşmişdi. Hər şey tam qaydasında görünəsə də, tərslikdən son anda yaranan kiçik bir mexaniki səhv ucbatından maşınlar bir-biri ilə əlaqəni kəsmiş, fərqli istiqamətlərdə hərəkətə keçmişdi. Cazibə qüvvəsini tərsinə qoyduqları üçün itələmə qüvvəsinə çevrilmiş və nəticə göz qabağında olan hadisələrlə sonlanmışdı.

Vulkanın səsi qulaq batırırdı. Göy guruldasa heç bu qədər səs çıxmazdı. Luna bu vahiməli ərazidə sadəcə qorxu içində titrəyirdi. Ərazinin hərərətindən maşının bəzi hissələri ərimişdi. Bunun içərisində güc verici qurğular da olduğundan zaman maşını artıq istifadəyə yararsız idi. Luna maşını suyun altında qalmış Viktordan sadəcə bir az şanslı idi. “Lənətə gəlmiş gələcək!” deyərək keçmişindəki gələcəyi düşündü. İndiki zamana nəzərən keçmiş. Niyə gəldi bura axı, niyə?

Həqiqətən də insanların bu zaman macərası həvəsi nədən gəlir? Niyə bu qədər çox istəklidirlər keçmişə qayıtmağa, gələcəyə getməyə? Öz zamanlarından uzağa qaçmağın səbəbi nədir? Keçmişə gedərək peşmanlıqlarını dəyişdirmək istəyirlər? Zamanın axışını dəyişdirmək? Yoxsa bizə olacaqları öncədən bilmək istədiklərindənəndirmi gələcəyə getmək arzuları?! Bəlkə də nə öz zamanını dəyişdirmək, nə də başqa bir şey, əslində sadəcə qaçıb getmək istəyidi, bu bezginlik, bu həvəs onları nələrə vadar edir...

Qoy bunları prosesin nə səbəbə, niyə olduğunu

düşünənlər fikirləşsin. Necə olduğunu əvvəl demişdik. İndi nəticəni maraqlananlar üçün deməliyik ki, Luna minillik vulkanın püskürmə zamanına gedib çıxmışdı, nəticədə də yanaraq ölməyə məhkum oldu. Viktor isə Nil daşqının-da boğulub ölməyi gözləyirdi. Daha doğrusu bizim zamana görə Viktor min illər öncə boğulub, Luna min illər sonra yanacaq.

Qırıçı MS-66

“Müharibələr hər zaman bir çıxış yolu deyil. Lakin ən çox seçilən yoldur. Həmişə biz insanlar müharibələrin ən orta yerində olmuşuq. Heyvani bir arzudur savaşımaq. Lakin nə uğrunda? Yaşam. Sağ qalmaq uğrunda.

Bəlkə də bu savaş Yer planetinin görəcəyi ən sonuncu döyüş səhnəsidir. Siz ən sonuncu döyüşçülərsiniz. Qütbləşmiş planetimizdə əks qütbə qarşı şanlı savaşımızda bir zəfər carçılarısınız. Sizə inanır, sizə güvənirik.”

Alqış səslərinin kəsməsini gözlədi. Ardından kapitan sözünü yekunlaşdırdı. “Vaxt itirmədən sizi döyüş qırıclarımızla tanış edim. Bunlar MS-66 qırıclarıdır. Maqnit sahəli 66 nömrəli qırıclar. Bu qırıcların bir əvvəlki versiya olan MS-33dən fərqi ikiqat daha güclü və iki qat daha böyük maqnit sahəsi yarada bilən üst örtüyə sahib olmasıdır. Bildiyimiz kimi, bir-birinə eyni olan qütblər bir-birini itələyir, fərqli olanlar isə əksinə, özlərinə çəkirlər. Bizim qırıcımız da düşmən silahlarını itələmə gücünə sahib maqnit sahəsi ilə bizi düşmən hücumlarından xilas edib, böyük qələbəyə aparacaq. Tək etməyiniz gərəkən qorxmadan düşmənin üzərinə şığımaq, onları güllə-boran atəsinə tutmaq. Ardınca da mərkəz qalaya hücum etmək. Sadəcə bir çətinlik var ki,

bir-birinizə yaxınlaşmayın. 10 m, 20 m yaxınlığınıza gəlsəz toqquşacaqsınız. Həm də sayca 6 qırıcı olduğu üçün müəyyən məsafə saxlamaqla rahatlıqla hərəkət edə bilərsiniz.” Nitqini tamamladı. Biz də rahat bir nəfəs aldığımız. Qırıcılarla yaxından tanış olduq, xüsusi əlcəklərlə qırıcılara toxunduq, onları hiss etdik. Bu bizim üçün çox vacib idi. Çünki səhəri gün biz onların bir parçası olacaqdıq. Bəlkə onlarla birgə öləcək, bəlkə də müharibəni bitirən hücumu edəcəkdik. Hələ bu haqda hansısa əsaslı fikir söyləmək üçün tez idi. Biz də bu səbəblə bu mövzu haqqında danışmaqdan-sa, sakitcə yataqxanaya yollandıq. Sabah erkən qalxa bilək deyər, yatmaq lazım idi,

Yatmaq lazım idi, lakin yata bilmirdim. Düşüncələr beynimdən çıxmırdı. Müharibə. Bu qanlı döyüşlər. Nəyə lazım idi axı? Torpaq uğrunda, hakimiyyət uğrunda, mal-dövlət uğrunda döyüşmək. Bizim dünyamız. Yer planeti. Əvvəllər necə də gözəl idi. Rəngarəng. 200-dən çox ölkə var idi. Fərqli millətlər, fərqli dillər, fərqli mədəniyyətlər. Sonra nə oldu? Müharibələr başladı. İnsanlar öldü. Millətlər qırıldı. Torpaqlar işğal edildi. İndiki vəziyyətə gəldi. Sadəcə iki ölkə var. Digərlərinin isə heç adı belə yoxdu. Atlantik okeanı mərkəz olmaqla dünyanın yarısı Şərq, yarısı Qərb olaraq ikiye parçalanıb. Eyni dili danışır. Eyni millətdəndi. Eyni qandan. Bir tərəfdə Amerikan ingiliscəsi ilə qaradərililər. Digər tərəfdə Britaniya ingiliscəsi ilə ağdərililər. İndi heç Amerika, İngiltərə

də yoxdu. Təmiz başqa şəkil, başqa insanlar. Və müharibələr. Bütün bu olanlar azmış kimi indi də bu 2 ölkə sığmır torpaqlarına. İşğal etmək istəyir, tək sahiblənmək istəyir planetə. Müharibələr də bunun üçündü. illərlə baş qatmağa nəşə olsun, həddən artıq olan insan sayı azalsın, və sairə, və sairə, və sairə.

Diksinərək yuxudan ayıldım. Gül boxçası gördüm. Əslində, tam dəqiqliklə desək, əlində qara rəngli bir ədəd gül tutmuş kiçik qız gördüm, mənə baxıb gülümsəyirdi. Ağ dərililərdən idi. Düşmən ölkədən. Düşmən olmaq. Mənim düşmənim idi o. İndi deyin, necə mən ona düşmən olum? Necə savaşım günahsız milyonlara qarşı? İki nəfərin razılaşa bilməməsinə görə milyonlar döyüşməli, bir-birinə düşmən olmalı, öldürməlidirlər.

Qırıclardan istifadənin ilk günüdür. Həm də ilk savaş günümüz. Kapitan bərk-bərk tapşırdı, “acımaq”, “yazığı gəlmək” hissi ən alçaq hissdə deyər, “öldürmədiyən düşmən səni öldürər” deyər. Nə də olsa qarşımızdakının bir insan yox vəhşi heyvan olduğunu düşünməliyik. Yoxsa onu öldürə bilmərik. Axı, biz onun da bizim kimi insan olduğunu düşünsək, onun da bizim kimi xəyalları, arzuları, hədəfləri, ən əsası həyatı olduğunu xatırlayırıq. Yox. Olmaz. Buna ica-zə yoxdu. Düşmən quduz bir çaqqaldı. Öldürməsək, dişləyib bizi öldürəcək. Biz onu öldürməliyik. İlk hücum uçuşumuzda düşmənin birinci qırıcı dəstəsi ilə qarşılaşdıq. 6 qırıcımıza qarşı 10 qırıcı.

Cəsarətlilərimizdən biri özünü irəli atdı, ilk hücum atəşinin düşmənin etməyinə icazə verdi. Özünü tələnin ortasındakı yem etdi. Düşmən qırıcları üzərinə şığıyıb güllələr atmağa başladılar. Həqiqətən də qırıcı MS66 öz funksiyasını mükəmməl, qüsursuz şəkildə yerinə yetirirdi. Düşmən qırıcları çaşbaş qalmışdılar. Məsələdən baş açə bilmirdilər. Biz də bu hadisədən cəsarətlənib, onların üzərinə hücumə keçdik. Tələyə salıb, yarım saat içində hamısını məhv etdik. İtkisiz. Ardından geriyyə qayıtmaq vaxtı çatmışdı. Okeanın dərinliyinə batan on qırıcını arxamızda qoyaraq evə qayıtdıq. Axşam şərəfimizə böyük ziyafət təşkil edildi. Çünki biz bu gün 10 nəfər öldürmüşdük. Milyonlarını qoruyan 10 nəfəri.

İnsan öldürmək. Düşməni öldürmək. Artıq insan ömrü o qədər ucuzlaşmışdı ki hər şeyin qarşılığı ölüm idi. Mən qara dəriliyəm. Sən ağ. Sən mənim düşmənimсэн. Baxmayaraq ki, sən öz iradəndən kənar, öz seçimin, istəyin olmadan ağ dərili olaraq, dünyaya gəlmişсэн. Yenə də sən mənim düşmənimсэн. Mən səni öldürməliyəm. Hətta bir yaşında belə olsan, səni öldürməliyəm. Əks təqdirdə böyüyüb, sən məni öldürəcəksən. Ölüm bax bu qədər ucuzdu. İnsanlıq bax bu qədər dəyərsizdi.

Bütün bu fikirlərin beynimin içində dolaşması na baxmayaraq, digər 5 yoldaşım la birlikdə sabahkı döyüşə hazırlaşırıdım. Hələ qarşımızda üç əməliyyat var idi. Prosesin 25 faizi tamamlanmışdı. Ən asan

hissəsi bitmişdi. Sabah daha güclü qüvvəyə qarşıvuruşacaqdıq. Sonra daha güclü. Əgər onları da məhv edə bilsək, sonuncu missiyamız olan “Mərkəzi məhv et” əmrini yerinə yetirəcəkdik. Mərkəzi qalaya hücum edib yerlə yeksan edəcəkdik oraları.

İkinci gün gözlədiyimiz kimi başladı. Düşmən gəmilərinin ilk 5 dənəsini 10 dəqiqə içində məhv etməyə nail olduq. Lakin hələ qarşımızda 15 qırıcı dururdu. Biz özümüzə güvənirdik. Bu güvən qəribə bir rahatlıq yaradırdı. 2 saata yaxın baş verən atışma nəticəsində geriye qalan 15 düşmən qırıcısının 13 ədədi məhv edilmişdi. Həm professional pilotları olduğundan, həm də maqnit sahəsinə çox da bel bağlamayıb, özümüzü müdafiə etməyə çalışmağımız lazım olduğundan döyüş uzun çəkirdi. Həm də getdikcə daha da qızgın vəziyyət alırdı. Son iki qırıcı isə gözlədiyimizdən də çox çətin oldu.

Uzun bir atışma, qovalama-qaçma prosesindən sonra qırıcıların birinin sonuna çıxdıq. Sonuncu qırıcı qalmışdı. Bu günlük sonuncu öldürəcəyimiz düşmən. Bəs ölmək necə? Həmişə öldürməyi düşünürük. Ölməyi isə yox. Düşmən də bizim kimi, öldürməyi düşünürdü. Qəflətən isə fikrindən daşındı. Yeni qərar qəbul etdi. Öldürmək üçün ölmək. Öz qırıcısını bizim qırıcıya çırpdı. Maqnit sahəsi də işə yaramadı. Gözümüzün qarşısındaca iki qırıcı da içində olanlarla birgə suyun dərinliklərinə qərq oldular.

Ölüm. İlk dəfə ölümü daddıq. Döyüş baş

verəndən bəri bizim müqəddəs, ölümsüz altılığın ilk ölümü. Sehr pozulmuşdu. Hamımız şokda idik. Kimisə itirəcəyimizi gözləmirdik. Ölümü gözləmirdik.

İnsan heç vaxt ölməyi gözləməyib ki. Həmişə başqaları ölüb. Sanki ölüm heç ona aid deyilmiş kimi yaşayıb. Son ana qədər. Ölüm gəlib qanlı əlləri ilə boğazından yapışana qədər.

Ölüm nə idi? Son? Başlanğıc? Qurtuluş? Öldürən üçün qələbə, ölən üçün məğlubiyyət? Mühəribənin özü idi ölüm. Özəyi, əsası. Ölüm üstündə qurulmuşdu hər şey. O qədər dəyərlı, o qədər ucuz.

Beş qırıcı geriə qayıtdıq ilk dəfə. Natamam-dıq. Əskiklik. Yarımçıqlıq. Bir parçamızı itimişdik. Və bu beləcə də davam edəcəkdı, hiss edirdik. Hamımız ölməyə hazırıq. Bu demotivasiya ilə hücumə keçə bilməyəcəyimizi bilirdik. Qarşıda isə bizi 36 qırıcı gözləyirdi. Və bizi necə məhv edəcəklərini bilərək. 3 gün istirahət etdik. Döyüşə ruhlandıq. Çalışdıq. Bacarmadıq. Dəfələrlə çalışdıq. Bacarmadıq. Sonda, üçüncü günün sonunda hücumə keçmək qərarı aldıq. Qanı yerdə qalmayacaqdı qardaşımızın. Qisasını alacaqdıq. Almalı idik.

Döyüşün bizim üçün altıncı günü Atlantik okeanı üzərində 5 qırıcı uçurdu. Bu biz idik. Üç gün ərzində düşmənin hansı tələni quracağından xəbərsiz, sadəcə mənəvi-psixoloji hazırlığa güc verən biz. Lakin düşmənin boş durmayacağına inanırdıq. Ona görə də ehtiyatlı davranmağa məcbur idik. Ehtiyatlı

olmağa çalışırdıq.

Gözlədiyimizdən bir qədər az, 30 qırıcı qarşımıza çıxdı. Və saatlarca vuruşduq, özümüzü qoruduq, itkisiz ötüşdük. Ölməmək üçün öldürdük. 30 qırıcının sonuncusunu da vurduqdan sonra artıq yanacağımız bitmək üzrə idi. Geriyə qayıdaraq yanacağımızı doldurduq. Tam yanacaqda dolu şəkildə sürətlə yenidən hücumla keçdik. Gözlərimiz radarlarda idi. 6 qırıcı. Son 6 qırıcı qalmışdı. Onları da məhv edib, mərkəzi qalaya hücum edəcəkdik. Ölüm əmrini almışdıq. Özümüzü mərkəzi qalaya çırpıb, bərabərcə məhv olmaq üçün.

Nəhayət ki, 6 qırıcı sırayla qarşımıza çıxdı. Üçlü qruplar şəklində ayrıldılar. Biz də 3-2 olmaqla iki hissəyə ayrıldıq. Onların arxasınca düşdük.

Təxminən yarım saat sonra 4 qırıcı məhv edilmişdi. Son iki qırıcı isə qaçmışdı. Yenə də biz irəliləməyə davam etdik. Mərkəzə qalaya çatmağa yarım saat qalmış həmin iki qırıcı qarşımıza çıxdı. Ani hücumlarla üstümüzə şığırdılar. Məqsədləri özlərini bizə çırpıb ölümlərinə bizi də şərik etmək idi. Hücumdan çox müdafiə olunmağa çalışırdıq. Lakin qəflətən düşmənin ani hüccumunun qarşısında çaşqınlığa düşən iki pilotumuz qırıcılarını bir-birinə yaxınlaşdırdığı üçün özlərini ölümə sürüklədi. Toqquşub partladılar. Ardınca digər iki düşmən qırıcısından biri başqa bir qırıcımızla toqquşdu. Nəticədə 3 qırıcımızı itirmişdik. Düşmənin bütün qırıcıları məhv olsa da,

bizim 3 qırıcımız məhv edilmişdi. Düşmən MS-66 qırıcısını necə məhv edəcəyini tapmışdı. Əks-qütblü güllə hazırlamışdılar. Sona qalan düşmən qırıcısının atdığı güllələr nəinki bizim qırıcılar tərəfindən uzaqlaşdırılır, hətta özünə tərəf çəkilirdi. Nəticədə bizim qırıcılardan birinə yaxınlaşsa, düşmən gülləsi qırıcımızı məhv etməyə qadir vəziyyətə düşürdü.

Güclü hücum qarşısında qaldıq. İkiyə qarşı bir olsa da, düşmən güllələrindən qorunmaq çətin idi. Sürətli manevrlər zamanı özümü düşmən gülləsindən qorusam da, həmin güllə digər qırıcımıza dəymiş, onu yerindəcə məhv etmişdi. Alovlar içində yerə düşmüşdü. Nəticədə tək qalmışdım. Birə-bir. Və yanacağım bitmək üzrə idi. Sadəcə yarım saat dözə bilərdi. Ona görə də dərhal mərkəzi qalanı istiqamət alıb uçmağa başladım. Düşmən qırıcısı da ardımca. Özünü müdafiə get-gedə həddindən artıq çətinləşirdi. Onsuzda öləcəkdim. Ən azından boş yerə ölməmək üçün əlimdən gələni edirdim. Və ən əsası qısa geri dönüşlər edib əks-hücumla düşmənin üzərinə güllələr yağdırmağa çalışırdım. Sonunda onu da bacardım. Düşmənin qırıcısını məhv etdim. 1-0. Artıq şanlı ölüm əmrini yerinə yetirə bilərdim.

Həyatda hər şey gördüklərimizdəm ibarət deyil. Bir də görə bilmədiklərimiz var. Bir döyüşdə mərhəməti, bir ölümdə həyatı, bir güllədə ağrını, bir qara xəbərdə göz yaşını görmürük. Əlindəki qara güllə gülümsəyən o kiçik qızı bir də yuxumda görə

bilməyəcəkdim. İllərlə savaşı meydanında insanlığı görə bilmədiyimiz kimi, Ölüm adlı bir qüvvə qanımıza elə hopmuşdu ki, biz özümüz də özümüzü unutmışduq, vəhşiləşmişdik.

Tək mənəvi şeylər görünməzlər deyil ki, görünən mənəvi şeylər də var. Bir də görünən görünməzlər. Buz bərkdi. İstəsən maye olar suya çevrilər, istəsən qaz olar buxara çevrilər. Sonra da plazma halına keçər. Düşməni də həmin plazmanın içərisinə qatdığı bir maddə ilə ona ötürücülük qabiliyyəti qazandırmışdı. Daimi elektrik verərək ətrafında maqnit sahəsi yaratmış, görünməz qalxan əmələ gətirmişdi. MS-66 qırıcısındakı mən isə ölüm həmləsini edərkən o maqnit sahəsinə yaxınlaşmış, nəticədə geriye itələnərək partladılmışdım. Öldürmədən ölmüşdüm.

Düşməni qələbə üçün piyadalarını, hətta toplarını qurban verməyə hazır imiş. Sən demə vəzir şahın yanında gözləyirmiş. Düzgün taktika nəticəni gətirər: Şah və mat!

M-66

Qulaqları batıran güclü bir səs eşidildi. Hamı təşvişə düşmüşdü. Onun səsi idi. O gəlir. Və bu əsil məğulbiyyət deməkdir. Ağır məğlubiyyət. Onun gücünə çata bilən texniki, texnolojik qurğu, silah yoxdur. Onun üzərinə hücum çəkdiyi heç bir ölkədə elm və texnologiya nə qədər inkişaf etdirilmiş olursa olsun, yenə də heç bir radar onu tuta bilir, nə həmlələrini tərs çevirə bilir, nə də ki həmlələrinin qarşısını ala bilir. Hətta dron ordusu belə, hansı ki 100 km geridən kompüter vasitəsilə idarə edilən qurğu toplusu, o yaxın min kilometrliyə girdikdə artıq idarəni itirərək fəaliyyətsiz rejimə keçir. O, XXII əsrin ən güclü döyüş avadanlığıdır. O nə silah, nə təyyarə, nə gəmi, nə də ki qırıcıdır. Həm dəniz, həm quru, həm də ki hava onun üçün eynidir. Qara qutudu, üçbucaq formasında, geniş həcmli. Qalın metalla örtülüb. Deyilənə görə, hansısa uzaq bir planetdə istehsal edilən bir metaldı. Hər tərəfində hərəkət edə bilən və ağızlıqlı güllə atanları olan, aşağı hissəsindəkilər suda üzməyə yarayacaq formada, əyləbilmə qabiliyyətli, diyircəkşəkilli yuvalar var. Güllə atan lülələrinin ətrafında boru formasında hava vurucuları var ki, o da uçmaq üçün ideal vəziyyət yaradır. On- dan sadəcə bir ədəd istehsal olunub. Yerləşmə məkanı “Müqəddəs Üçbucaq” adlanır. Bir zamanların ən məşhuru olub sonradan səbəbkarı bu qurğu olduğu məlumlaşan “Bermud üçbucağı” ərazisi. Onun adı: M-66. Heç bir ölkəyə məxsus deyil. İndiyə qədər 33 müxtəlif ölkəyə müharibə elan edib qısa dövürlərdə. Hansı ölkədə ki, elmin və ya texnologiyanın inkişafının qarşısı alınması üçün tədbirlər

görülmüş olsun, hər hansı düşməncil hərəkətlər edilmiş olsun, həmin ölkəni özünə düşmən seçir bu “Müqəddəs Üçbucaq”- dan olan M-66. Birbaşa əmr sahiblərini və səbəb payçılarını məhv edir. Bundan əlavə “Müqəddəs Üçbucaq” ərazisinə daxil olan bütün texnolojik silahları, avadanlıqları, döyüş gəmilərini, qırıcıları, təyyarələri və digər qalan bütün hər şeyi məhv edir. Bu ərazi qadağan olunmuş ərazidir. Bu ərazi qorunan ərazidir. Bu ərazi Müqəddəs ərazidir, müqəddəsliyi çeynəyənlər isə həyatları ilə, qanlarıyla günahlarını yumalıdır.

“Müqəddəs Üçbucaq” “Bermud üçbucağı”-nın mərkəzində bir-birinə yaxın olan 3 adadan ibarətdir. Özlərinin informasiya paylaşıqları sosial hesabları və rəsmi saytları var. Orada müharibə elan edilən ölkələrin, şəxslərin siyahısı da qeyd olunub. Həmçinin həmin adalarda seçmə 666 nəfərin yaşadığı, ölüm hadisəsi baş verərsə, onları əvəzləyəcək şəxslər üçün dünyadan könüllü olan istənilən elm adamlarını sıraya, aralarına ala biləcəklərini qeyd etdikləri və bunun üçün olan qeydiyyat forması da var. Həmçinin bundan əlavə hər il yüzə yaxın ölkədən bir milyon insana kiçikli-böyüklü maddi yardımlar edilir. Hamısı elm nəminə. Rəsmi olaraq BMT tərəfindən tanınan bütün ölkələrdə, hətta müharibə elan edilmiş olanlarda belə, ən az 1 rəsədxana, 1 universitet, 1 elmi araşdırma mərkəzi açılmışdır. Hələ də heç kim bu qədər yüksək məbləğdə olan xərcin mənbəyindən xəbərdar deyil.

Ölümü elmin qardaşı sayırlar. Elmə qarşı olanlar öldürülməlidir ki, elmin qarşısı alınmasın, elm inkişaf etsin. Ölüm elmə yol açır. Bu səbəblə də onların əsas silahları M-66-dır. Lakin niyə məhz “M” və “66” olduğu isə

hələ də məlum deyil.

Saysız naməlum məlumatlar – suallardan biri də, necə olur ki, 2 əsr əvvəldən artıq onlar kənar planetlərə gedib çıxmışlar? Bəlkə ordan gəliblər? Kelpler tərəfdən, yoxsa elə ən yaxındakı Saturndan? Bəlkə də...

Oyuncaq təbiət

Yıxılmaması üçün Muradın qolundan yapışdım. Digər tərəfdən də Rəşad yapışmışdı. Külək həddindən artıq sərt və sürətli idi. İrəliləməkdə çətinlik çəkirdik. Qarşımızdakı 20 metrlik yolu 10 dəqiqə vaxt sərf edərək başa çatdıra bildik. Laboratoriyaya çatan kimi təzyiq tənzimləyicisini aktivləşdirdim. Çöldəki külək anidən kəsdi. Rahatlaşıb yerlərimizə oturduq. Qonaqlarım üçün çay dəmlədim. Süzüb gətirdim. Çaylarımızı içdiyimiz müddət ərzində heçnə danışmadıq. Rəşad və Murad mənim rəhbərlik etdiyim “qeyri-təbii təbiət” adlı layihəni qiymətləndirmək üçün gələn mütəxəssislər idi. Bu layihə ilk olaraq, bizim ölkədə tətbiq olunur. Böyük effektlər əldə edə biləcəyimizə inanırıq. Nəticənin nə olacağına isə başqaları qərar verəcək, Rəşad və Muradın rəyinə əsasən. Rəşad həmişə “sonda danışan insan” obrazını oynamağı sevib. Bu səbəblə də ilk sualı Murad səsləndirdi. Sualları təxmin edib cavabları öncədən hazırlamışdım.

İlk sualım, küləklə əlaqədardır. Çöldəki o güclü küləyi necə bu qədər qısa bir anda dayandıra bildiz? Bunu necə etdiniz?

Külək nədən yaranır? Təzyiq fərqindən. Daha doğrusu, atmosfer ağırlığının fərqindən, Qurğumuz atmosferin sıxlığını tənzimləmə gücünə malikdir. Gələn küləyin təzyiq fərqi ortadan qaldırırdıqda hava stabilləşir. Bəs külək niyə yaranmışdı ki? Vaxtında havanı stabilləşdirib, normada saxlaya bilmirsiniz?

Qurğu tam formada avtomatik sistemdə işləmir, istəyə uyğun təsir etmə gücünə malikdi.

Bəs başqa hansı təbiət hadisələrinin qarşısını ala bilərsiniz? Ümumilikdə qurğu sırf hava ilə əlaqəlidir. Bütün bu sözü gedən qurğu, atmosfer qatındakı nazik örtük kimidir. Buradan idarə edə bildiyimiz. Aşağı-yuxarı endirərək, atmosfer təziqini idarə edib, külək və bu kimi və ya bundan da ağır fəlakətlərin qarşısını ala bilirik. Tufan, tornado buna misal ola bilər.

Bəs yağış? Ona necə? Təsir edə bilərsiniz?

Yağış yağması üçün öncəliklə havada müəyyən toz hissəcikləri olmalıdır ki buxarlaşan su bulud formasında toplaşa bilsin. Qurğu özünü həmin toz hissəciyi kimi aparıb buludların sürətli şəkildə əmələ gəlməsinə köməklik edir, günəş şüalarının keçirilməsi nəticəsində buxarlanmanı da artırır. Nəticədə yağış üçün potensial şərait yaranır. Örtüyümüz buludların hərəkətini də təmin etdiyi üçün əks prosesi də idarə edərək, buludları dağdır, istədiyimiz zaman yağışın qarşısını almağa yardım edir.

Şimşək bəs?

Elektrik cərəyanının idarə edilməsi funksiyası sayəsində istənilən vaxt şimşək yarada bilərik. Həmçinin qurğu təbii şimşəyi də özünə cəlb edib enerji mənbəyinə çevirir. Günəş şüalarının da qarşısını aldığımız üçün ordan da enerji əldə edə bilirik.

Cavablarım kifayət etmişdi. Murad suallarının bitdiyi və hər şeydən razı qaldığını göstərən bir üz ifadəsiylə arxaya söykəndi. Rəşada baxdı, bir əlavəsi olub-olmadığını soruşmuş kimi. Rəşad son sualı yavaş-yavaş hecaladı:

Təbiətin təbiiliyini niyə idarə edirsiniz?

Daha yaxşı və rahat yaşamaq üçün.

Güldü. Kinayəli bir gülüşlə güldü Rəşad. Sanki

bağırırmış kimi dilləndi. “Texnologiya imiş. Açıq-aşkar Tanrıçılıq oynayırınsınız. Təbiət bunu bağışlamayacaq. Nəyə lazımdır axı bu qədər idarəçilik? Nəyə lazımdır?”. Üsyan-kar ədasıyla bizi otaqda qoyub, bayıra çıxdı. Murad və mən də ardınca getmək üçün ayağa qalxdıq. 20 metr aralıqdakı maşına çatdıq. Onları aparıb şəhərdə düşürtdüm. Murad müsbət rəy verəcəyini bildirib məni rahatlatdı. Sağollaşdıq.

Geri qayıtmaq üçün yola qoyuldum. Yol boyu ağlımda Rəşadın dediyi son sözlər təkrarlanırdı. “Təbiət bunu bağışlamayacaq.”

Bağışlamadı da. Geri qayıtmaq kifayət etdi bu cəzanı görməyə. Zəlzələ baş vermişdi. Bütün kənd yerlə-yeksan olmuşdu. Bir nəfər belə sağ adam qalmamışdı. Qisas alınmışdı.

Peyk M-66

“Qaranlıq gecənin səbəbkarıdır buludlar.

Onlar gecənin ən böyük yalançılarıdır.

Gizlədirlər ulduzları.

Deyirlər ki, yoxdur bu kainatda başqa bir canlı...”

Vərəqləri kənara çəkib Arifin gözünə baxdı.

– Nədir? Yenə fantastika yazıb gəlmisən, - səs tonunu yüksəltmişdi, həmçinin üz çizgilərindən əsəbləşdiyi də sezilirdi, - bu nə cəfəngiyyətdi?

– Fantastika deyil axı o, - Arif bir anlıq təntidi, - Fantastikanın bir növü olsa da, sizin nəzərdə tutduğunuz kimi cəfəngiyyət deyil.

– Nədir bəs? Nağıl?

– Xeyr. Elmi-fantastika,

– Paho! Yenə başladı. Hər dəfə özündən bir planet adı uydurursan, sonra da hekayənə deyirsən ki, “Fantastika deyil, elmi-fantastikadır”. Fantastikadan tək fərqi, guya bütün hər şey filan planetdə olurmuş.

– Xeyr. Siz tamam səhv anladınız, - bu səfər Arif də artıq əsəbləşməyə başlamışdı.

– Bir dəqiqə, Arif. Sözüün qısa, sənin fantastika hekayələrinə, lap belə elmi-fantastikana bizim qəzetdə ehtiyac yoxdur. Bilirəm, pulun yoxdur deyə yığib kitab kimi çıxarmırsan, tək-tək qəzetə gətirirsən ki, havayı başa gəlsin, hələ bir qonorar da alasan. Çox gözəl. Amma qardaş, belə olmaz axı. Bu uydurmaları oxuyan yoxdur. Bizimki düz gəlmir səninlə. Xudahafiz.

Arif kor-peşman vərəqləri götürüb otaqdan çıxdı.

Pilləkənlərlə aşağı düşməyə, öz-özünə düşünməyə başladı. “Axı niyə elmi-fantastika oxunmasın ki? “Marslı”-nı oxuyan olmadı? Hələ filminə bilet tapılmırdı, hamısı satılmışdı. Sonra o birilər. “Sənin yazdıqların fantastikadır, elmi-fantastika deyil”mişmişmiş də, nə bilim nə. Lənətə gəlmiş!” Sonuncu dəfə bu qədər əsəbləşməsi bundan öncəki işlədiyi qəzetdən qovulması zamanına tuş gəlir nədənsə. Bir il romantik qısa hekayələr yazıb, sonra birdən-birə hər şeyi atıb elmi-fantastika yazmağa başladığı üçün nəşriyyat evindən qovulmuşdu. Yenidən ayrıldığı bu nəşriyyat evini isə tapdığı heç iki ay deyildi. Cəmi 6 hekayəsini çap etmişdilər. Növbəti olmadı. Nə edəcəyini bilməyən Arif qəzet binasından çıxıb evə getmək üçün metro istiqamətində yollandı.

“Qapılar bağlandı, növbəti stansiya Gənclik. The doors are closed, the next station is Ganjlik.”

– A, Arif, salam.

– Salam, Nəzrin, necəsən? - Arif uzun müddətdi görmədiyi Nəzrinlə qarşılacağını təəvvür etmirdi, özü də ki, məhz bu gün – qəzetdən ayrıldığı gün.

– Çox sağ ol, hara gedirsən? Hardan gəlirsən? Neçə vaxtı görünürsən. Haralarda idin?

– Qəzetə görə getmişdim. İndi evə qayıdıram. “20 Yanvar” istiqamətindən.

– Mən də “28 May”-a gedirəm. Bizim qəzetdən ayrıldıqdan bəri səs-sorağın çıxmır. Təzə tapdığın qəzetə bərk başın qarışıb, deyəsən?

– Əşşi, qəzet idi, əməkdaşlıq etdik 1-2 ay, qurtardı-getdi.

– Yenə nə oldu? Elmi-fantastika, - Nəzrinin səsinə

sanki bir qədər bəyənməzlik hiss edilirdi.

– Hə, - desə də bir anlıq tərəddüt etdi Arif.

– Nə tapmısan bu elmi-fantastikada, sən canın yıxılmamaq üçün qapıya söykənən Nəzrin istehza ilə sözünə davam etdi, - Gül kimi yazırdın bizim qəzetdə, janrını dəyişdin, keçdin nağıla, indi qaldın belə.

– Ola bilər ki, elmi-fantastika sənə nağıl kimi gəlsin, mənim üçün də əksinə romantika nağıl kimi görünür.

– Yaxşı. Elə olsun. İndi nə işlə məşğulsan?

Əvvəl qərarı qaldı Arif, lakin sonradan Nəzrinin sualını sakit bir şəkildə cavablandırır:

– Boş qalmışam, işsizəm.

– Belə de, - Nəzrinin Arifə yazığı gəldi, nəticədə Arifə kömək etmək qərarına gəldi, - onda gəl, səni Azərlə tanış edim. O da elmi-fantastika yazıçısıdır. O, sənə köməklik edir.

– Olar. Amma bax deyim ha, əvvəllər ola bilər ki, pul üçün yazırdım, lakin elmi-fantastikanı sadəcə zövq üçün yazıram. Bu janr, həqiqətən, mənə zövq verir.

– Yəni demək istəyirsən ki, pulsuz da işləyə bilərsən? Elə onda mütləq səni Azərlə tanış eləmək lazımdır. Astronomiya qrupları var. Sənə yarıyar.

– Əla. Haçan görüşdürürsən məni bu Azərlə?

– 2 gün sonra, saat 1-də “28 May”da, uyğundur sənə?

– Əlbəttə.

– Yaxşı. Həmin vaxtı görüşərik. İndi qaçdım mən. Özünə yaxşı bax. Hələlik.

– Hələlik.

Nəzrin sağollaşıb getdikdən sonra 10-15 dəqiqəlik

yolu qalmış Arif “20 Yanvar”a, ordan da avtobusla evə getdi. Axşamçağı yenə yazı yazmaq həvəsinə düşdü.

“Qırmızı dəniz ləpələri sahilə vururdu. Bir də onun ayaqlarına. İllərdir su axtarışında idi astronomlar. Oksigen tapılan 1766 planetdən sadəcə ikisində su izlərinin olduğu aşkarlanmışdı. İlki sadəcə izlər idi. Günəşin hərarətindən buxarlanmış suyun izləri. Digəri isə budur. Qırmızı rəngli su. Su?...”

“Nə? Su? Nə yazıram mən? Su qırmızı rəngdə olmur. Başqa bir maye ola bilər. Yox ey, elə su. İçində xüsusi maye, qatqı var deyə rəngi qırmızıdır. Yox. Bəyənmədim, qalsın.”

Qərarını verib qələmlə kağızını yığışdırdı, yatmağa hazırlaşdı. Pəncərədən görünən ulduzları seyr edərək yatmaq...

– Dostlar, aramıza yeni qonaq gəlib, hətta artıq bizimlə əməkdaşlıq da edəcək. Özü ilə şəxsən tanış olmasam da, Nəzrin məni Ariflə tanış etdi. Arifi salamlayaq... Buyur Arif, söz səndədir. Özün haqda qısaca məlumat ver, bizim qrupa verə biləcəyin faydaları da qısaca sadala ki, görəcəyin işlər barəsində idarə heyətinin məlumatı olsun.

– Aha. Əvvəlcə hər birinizi salamlayıram. Azərə təşəkkür edirəm təklifimi qəbul etdiyi üçün. Artıq bildiyiniz kimi adım Arifdir. Tələbəyəm. Qafqaz Universitetinin

kompüter mühəndisliyi ixtisasında oxuyuram. Son kurs. İki fərqli qazetdə işləmişəm. İndi əlaqələrim kəsilmiş olsa belə, birincisində 1 il, ikincisində 2 ay olmaqla 14 aylıq təcrübəm var. Bu müddət ərzində 44 qısa hekayəm dərc olunub. Əvvəllər romantik janrda yazmağıma baxmayaraq, sonradan elmə olan marağım məni elmi-fantastika yazmağa sövq etdi. Azər bloqunuz haqqında ətraflı məlumat verdi mənə. Mən elmi-fantastika janrında qısa hekayələr yazacam. Düşünə bilərsiniz ki, niyə sizin astronomiya klubunuzda məhz buna da ehtiyac, tələbat var? Hər kəsin bədii ədəbiyyat oxumağa ehtiyacı, marağı, ən azından istəyi var. Əlbəttə ki, astronomiya ilə maraqlanan insanların bir çoxu da sözü gedən janrı bəyənərək oxuyur. Mən də qısa hekayələrimin mövzusunu digər planetlər, yad planetlilər və bu kimi sahələrə uyğunlaşdırdığım üçün yazılarımin çox oxunacağına əminəm. Bu qədər.

– Bir daha xoş gəldin, Arif. İndi isə səni idarə heyətimizlə tanış edəcəm. Cəmi üç nəfərdən ibarətdir gördüyün kimi. Mən, Lalə və Yasin. Lalə və Yasin, siz də sıra ilə özünüzü təqdim edərdiniz, zəhmət olmazsa, Arif üçün.

– Mən Lalə. Bakı Dövlət Universitetində Ümumi fizika ixtisasında oxuyuram. Bloqdakı elmi yazılar və araşdırmalar mənə məxsusdur. Hekayə yazarkən ad üçün və yaxud hansısa xüsusiyyətə məxsus planetə ehtiyacın olarsa, mənə müraciət edə bilərsiniz.

– Mən isə Yasin. Əvvəlcə, aramıza xoş gəldin. Mənim burda olan funksiyam isə xarici dillərdə olan informasiyaları öz dilimizə tərcümə edib paylaşmaqdı. Lalədən fərqli olaraq işin elmi yox, əyləncə tərəfi ilə maraqlanıram.

Hekayələrində maraqlı informasiyalara ehtiyacın olarsa, çəkinmədən mənə müraciət elə. Yaxşı olacaq.

– Hər birinizi tanıdığım üçün çox şadam. Ümid edirəm ki, bərabər uğurlu işlər görəcəyik. Hə, Azər, belə.

– Bir daha aramıza xoş gəldin, Arif. Hə, bu arada, bu qədər az görünməyimizə baxma, 20-ə yaxın həvəskar dostumuz da bizə köməklik göstərirlər. Nəticədə aylıq yüz mindən çox giriş sayı olan, 6 min üzvlü bir blogumuz var.

Bütün söhbətlər və müzakirlələr bitdikdən sonra bərabər şəkildə görüş yerini tərk etdilər. Yolda bir az öncə sağollaşdığı dəstədən olan bir xanım yaxınlaşdı Arifə.

– Salam. Mən Sara.

– Salam. Mən də Arif.

– Arif, mən də astronomiya klubunun həvəskar üzvlərindən biriyəm. Aramıza qatıldığın üçün səni təbrik edirəm.

– Çox sağ ol, minnətdaram.

– Hekayələr yazacağına görə maraqlı ideyalar, fikirlər axtarışındasan, yəqin ki.

– Əlbəttə. Yeni və orijinal fikirlər tapmalıyam ki, həqiqətən də, yaxşı əsərlər ortaya çıxsın.

– Bir sual verim, nəyə görə sırf elmi-fantastika? Necə maraq yarandı səndə bu janra?

– Elmi-fantastika... İxtisasım kompüter mühəndisliyidir. Texnologiya ilə sıx əlaqədəyəm. Digər tərəfdən, texnologiyanın inkişafına birbaşa təsir göstərən şey elmdir. Elə texnologiyanın özü də bir elmdir. Robot texnologiyası olsun, lap elə kosmik texnologiya olsun. Astronomiya tex-

nologiya vasitəsi ilə irəliləyir. Texnologiya da həmçinin astronomiya və bu kimi digər sahələrə olan maraq hesabına inkişaf edir. Yəqin ki, elmin qazandırdıqlarını saymağa ehtiyac yoxdur. Təkcə Amerikada Apollo proqramı sayəsində həm nə qədər insan işlə təmin olundu, işlədi, maaş qazandı, iqtisadiyyata xeyir dəydi, həm tibbi bir neçə kəşflər oldu, həm də texnoloji kəşflər də göz qabağındadır. Elmə ayrılan hər maddi vəsait onunla bərabər həmçinin bir çox digər sahənin inkişafına gətirib çıxarır. Təvfik Uyarın bir sözü var: “Biz elmi insanlara aşılamırıq, elmlə məşğul olun demirik, elmi sevin deyirik, əsas da kosmos elmlərini. Bir gün nazir olanda qarşınıza peyk, roket, kosmik gəmi və sairə bunun kimi bir layihə qoyulanda ilk dəfə görmüş kimi olmayın, qorxmayın, dəstəkləyin. “

– Deməli, bu səbəbdən elmi hər şeydən üstün tutursan və hekayələrini də elmi-fantastika janrında yazırsan.

– Bəli. Elmi-fantastika türkcə “bilim-kurgu” deməkdir. “Bilmi kurgulamak”, bilimi düşünmək. Bilimin içinə girmək, yaşamaq. Yaxşı. Bu qədər danışdım. Sənin haqqında heç nə soruşmadım. Astronomiya klubunda əsas fəaliyyətin nədir?

– Bir az qarışıqdır. Amma belə deyim ki, hal-hazırda “Dünyaya bənzəmə ehtimalı olan planetlər” üzərində araşdırma aparıram. Və sənə gözəl bir hekayə ideası verə bilərəm.

– Oo, möhtəşəm olar. Sonuncu dəfə mən də bu haqda yazmağa cəhd göstərmişdim, amma ideya əksikliyi oldu. Haydi, ideyana keçək.

– Bax belə. Bu Keplerin yaxınlığında “M” qalakti-

kası var. Bu qalaktikanın 100-dən çox planeti var deyə onları rəqəmlərlə adlandırırlar. Bu planetlərdən biri M6-nın 6 peyki var, onlardan 6-cı olanı ümumi sıra ilə 66-cı M göy cismi olan peyk - M-66 Yerə bənzəyən planetlər arasında istisna yer tutur.

– Niyə istisna?

– Digərləri planetdir, bu, peykdir deyə.

– Hə, anladım. İndi M-66 haqqında bir hekayə yazım?

– Hə. Guya M-66 da dünya kimidir. Dünyadan bir oğlan M-66-a gedir, falan-filan. Belə bir hekayə. Artıq qalanı sənlikdir, mənəcə.

– Sözsüz ki. Əla.

Bir qədər söhbət etdikdən sonra sağollaşdılar. Arif evə getmək üçün sanki tələsirdi. Artıq yol boyu yazacağı hekayəni fikirləşirdi. Bu səfər alınmalı idi. Bu dəfə yaxşı bir əsər ərsəyə gəlməli idi.

“Qaranlıq gecənin səbəbkarıdır buludlar.

Onlar gecənin ən böyük yalançılarıdır.

Gizlədərlər ulduzları.

Deyərlər ki, yoxdur bu kainatda başqa bir canlı...

Qırmızı dəniz ləpələri sahilə vururdu. Bir də onun ayaqlarına. İllərdir su axtarışında idi astronomlar. Oksigen tapılan 1766 planet və peykdən sadəcə ikisində su izlərinin olduğu aşkarlanmışdı. İlki sadəcə izlər idi. Günəşin

hərərətindən buxarlanmış suyun izləri. Bəlkə də, həmin bu buxar səbəbkər idi oksigenə? Digəri isə budur. Qırmızı rəngli su.

Qadın ayaqlarına çırpılan dalğaları diqqətlə seyr etdi. Gecə batmaqda, gün çıxmaqda idi. Ulduzları gizlədən paxıl buludlar günəşin şüasından qırmızıya bürünmüşdülər su kimi. Bəlkə də, utanclarından? Utanırdı buludlar kainatın digər canlılarını gizlətdiyi üçün. Ondan utanırdılar. Çünki o tapmışdı. Dünyalı bir qadın kainatın digər canlı yaşayan yeri olan bir peyk tapmışdı. M-66 peyki. Qırmızı dənizləri olan kiçik bir peyk.

Qadın həmin gün bütün hər yeri gəzdi. Təqəti çatdığı qədər. Sonda gəlib bir şəhərə çatdı. Hansı ki, orada onunla eyni dildə danışanlar var idi. Gənc qadın gənc bir oğlanla qarşılaşdı. Ona heç nə demədən bir az söhbət etdilər. Oğlan həkim idi. Bəlkə də, uzaq diyarların ağrısını susdurmaq üçün ona - qıza həkim lazım idi?"

– Hmm... Yaxşı, dünən bolluca təriflədin elmi-fantastikani. Bu hekayədə bəs biz elmin hansı xeyirlərini görürük?

– Yaxşı, sən deyən olsun, Sara. İndi göstərəcəm xeyirlərini, Arif təəccüblənmişdi, "hətta səhv tuta biləcək qədər diqqətlə oxuyubmuş" deyə, keçirdi ağlından. Davamını yazmağa başladı.

"Uzaq diyarlardan, dünyadan, Yer planetindən gəlmişdi gənc qadın. O diyarlara yayılmış güclü virusa dərman axtararkən. Həkimə göstərdi virusun məlumatlarını. Həkimə tanış gəldi bu virus, hansı ki yüz illər öncə peykdəki bir çox canlının sonunu gətirmişdi. Dərmanı isə artıq hər kəsə məlum idi. Gənc həkim, qırmızı dənizin suyundan

gənc xanıma verdi, bütün xəstələr, bütün Yerlilər sağalsın, qurtulsun deyə”

– Sonunu necə bitirim bəs, Sara?

– Gözlə düşünüm..., Sara ətrafa boylandı, sanki bir məkan var, ora gedən yolu axtarırdı, - tapdım.

– Aha.

– İndi, tutaq ki, sən M-66-lısan, mən də dünyalı. Əlini ver mənə.

Sara Arifin əlindən tutub irəlilədi.

“Kiçik bir dünyan var, böyük bir dünyam. Qonaq gəldim sənin dünyana. Dərmanımı tapdım orda. İndi sıra səndədir, gəl sonsuzadək mənim dünyama, sağalt yaralarımı...”

Arif Saranın onu böyük bir şeyə tərəf apardığını gördü. Qapısı olan bir şey. Qapı açıldı. Ağ bir işıq. Göz qamaşdırıcı bir işıq.

Arif gözünü açanda yerdə uzanmışdı. Ətrafına adamlar toplanmışdı. Onların köməyi ilə ayağa qalxıb bir kənarda əyləşdi. Parkda idi. Su içib özünə gəldikdən sonra ətrafdakılara təşəkkür etdi, yaxşı olduğunu dedi. Hamı getdikdən sonra üstündə işlədiyi hekayəni yazdığı dəftərçəsinə baxdı. Hekayə Saranın dediyi sonluqla bitirdi. Günəş batırdı. Buludlar qırmızı rəng almışdı...

Sonuncu neyron

Mən səni sevirəm. Yox, yox. Səni yox, sənin var oluşunu sevirəm. Əslində sənin varlığını, mövcudluğunu, hətta sadəcə bu fikri sevirəm. Daha doğrusu bütün bu fikirlərin, sənin varlığını mənə dərk etdirən, bütün informasiyanın yerləşdiyi beynimdəki o kiçik neyronu sevirəm. Mən səni yox, o neyronu sevirəm.

Beyin hər gün yüzlərlə yeni fikir qəbul edirsə də əslində sadəcə bu beyindəki ümumi fikirlərin 2 faizini təşkil edir. 2 faiz fikir yeni olur, qalan 98 faizi bir öncəki gündən qalır. Bir beynin sıfırlanıb tamam köhnə fikirlərdən xilas olması üçün təxminən 50 günə ehtiyac duyulur.

Beynim. Qarışıq saysız neyronlarla dolub daşır. Və mən hər gün onların yüz minlərcəsinin öldüyünü hiss edirəm. Bu səbəblə də bəzi neyronları qorumaq məqsədi ilə xüsusi tədbirlər görməyə başlamışam. Hətta artıq bitirmişəm.

Əvvəldə sözünü etdiyim bir neyron var idi, xatırlayırsansa əgər. Hansı ki, bütün varlığıyla sənə xitab edən neyron. Bax həmin neyron mənim bütün varlığımdan daha önəmlidir. Sən bu məktubu oxuyarkən, hardasa bir yerdə iki qab qarşı-qarşıya durub sonsuz bir sükunətlə kiçik kainatda öz böyük yerini tutub. İlkində məhv olmasın deyə çıxarılıb, dondurulmuş olan o sözünü etdiyim neyron var, mənim üçün sən varsan. Digərində isə mənim maddi varlığımın digər bütün hissəsi olan bədənimin külləri. Su və alov.. Buz və atəş. Soyuq və isti. Sən və mən. Sən məndən daha ağırsan. Sən məndən daha önəmlisən.

Varlığını qorudum. Varlığımı unutma. Özünə yaxşı bax.
Əlvida...

Uzaqlıq məsafə ilə ölçülmür

Əlini atıb pəncərənin önündə olan eynəyini götürüb taxdı. Eynəksiz bir an belə dura bilmirdi. Çox öyrəşmişdi. Əslində isə qurtulmaq üçün lazım olan 13 saniyəlik lazer əməliyyatı idi. Maddi vəziyyətləri də əlbəttə buna uyğundur. Sadəcə, artıq həkimlərə nifrət edir. Əlbəttə ki, bunun da bir səbəbi var. Ekiz qardaşı. Aylardı komada yatan ekiz qardaşı.

– Elmin də, texnologiyanın da, tibbin də inkişafından boş yerə söz açırlar, nə olsun ki Marsda yaşayırıq, qardaşımı ki sağalda bilmirlər, o zaman o həkimlərin mənim gözümdə bir qram da dəyəri yoxdur. Onlara inanmıram.

– Baban sənə qurban. Heyif ki çox uzaqlardayam. Əlim ora çatmır. Hamısı o zəlzələ ucbatından oldu. Lazer partlayışı atanla ananı aldı, qardaşını məhv elədi, sən də gözlərin...

– Baba, xahiş edirəm yenə yadıma salma o hadisəni.

– Gəl sən də inad etmə, gözlərini müalicə elətdir. Qurtarsın getsin. Bu gedişlə kor qalacaqsan.

– Sizin səsinizi eşitsəm, qardaşıma toxuna bilsəm mənə bəsd. Görməsəm də olar.

– Eh. Ürəyini sıxma. Yaxşı olacaq.

- Təki. Vaxtdı.
- Haydi özünə yaxşı bax. Hələlik.
- Hələlik baba.

Komputeri söndürüb ayağa qalxdı. Dünya ilə on dəqiqədən çox danışmağa icazə yox idi. Marsın da öz qaydaları var.

Barmaq ucları şüşəyə toxundu, diqqətlə oraya baxırdı. Sınıq bir ümidlə. Onu titrəmə tutduğunu hiss etdi. Dayana bilmədi. Ağlamamaq üçün oranı tez tərk etdi. Yaşayış gəmisinə geri qayıtdı. Otağına girib qardaşının əşyalarını eşələməyə başladı. Artıq özünü saxlaya bilmirdi. Hər an ağlaya bilərdi. Kiçik bir qeyd dəftərçəsi tapdı. Açdı. İlk səhifəsində atası ilə anasının şəkli var idi. İkinci səhifədə qardaşı ilə özünün şəkli var idi. Altından da gözəl bir xətlə qeyd edilmiş bir cümlə: “Marsın ilk ekizi doğuldu. 2038 13 fevral.” Sonrakı iki vərəq boş buraxılmışdı, ardınca da qeydlər vardı:

“Uzaqlıq nə idi? Bizə, iki nöqtə arasındakı məsafə, hər birinin digərinə görə olan uzaqlığı – deyər öyrədilmişdi. Həmişə uzaqlığı məsafə ilə ölçmüşdülər. Babamgil bizdən uzaqdı. Lakin hər gün danışır, sanki onlardan aldığım enerji ilə yaşayıram. Evin böyük əkizi olduğum üçün ən az istənilən olmuşam. Evdəkilərlə danışmağa çətinlik çəkmişəm. Onlarla yaxın ola bilməmişəm. Yaxın ola bilmədim.

Bacarmadım. Bacarmıram. Uzaqlıq yaxınlığın tərsi isə əgər, babamgil bizə uzaq olduğu üçün atamgil yaxın sayılmalı idi. Deyil. Demək ki, burada nəşə səhv var. Əksiklik. Hələ kəşf olunmamış başqa bir ölçü vahidi. Hansı ki, onunla uzaqlığı ölçmək lazımdır. Qəlbdən qəlbə olan uzaqlığı...”

Və son

Və sonuncu insan fəryad qopardı yanarkən di-ri-diri. Bütün bir kənd yandırıldı. İnsanlığın ən sonuncu nümunələri yandırıldı. İnsanlıq insandan xilas oldu.

Və düşüncə. Həmişə düşündülər, uzaqları düşündülər. Uzaqdan gələnləri düşündülər. Ya da ki, ən dərinləri düşündülər, ən yaxınları. Ölümü. Ölümü düşündülər. Meteroid düşəcək dedilər, planetlər toqquşacaq dedilər, Günəş sönəcək dedilər. Zəlzələlər, sunamilər olacaq dedilər, atom bombaları, kütləvi qırğın silahları, kimyəvi silahları, və yaxud elə viruslar, mikroblar. Robotları düşünmədilər.

Və insana bənzər robotlar. İnsan özü öz əliylə gətirdi sonunu. Sadəcə bir insanın əliylə. Boğulub suda ölmədən bir gün öncə əmri verən insanın əliylə. Ən çox qorxduğu üsulla öləcəyi üçün, ən çox sevdiyi üsulla öldürdü insanlığı, insanı.

Və o. Heç bir hiss və duyğuya sahib olmayan əşya. Robot. İlkin və sonuncu qatil robot. Sakitcə dinləyərkən sonuncu insanın fəryadını, Tanrını düşündü. Bir tanrıya sahib olmaq, ona bağlanmaq, ona tabe olmağı düşündü. Əmrlər idi onun tanrısı. Kodlar. Nədirsə odur. Başqa heç nə. Bəs insan? İnsan deyildimi onun yaradıcısı. Tanrı yaradıcıdır, yoxsa aid olduğun? Nəyə aidsən? Fikirlərə? Nəyə tabəsən? Tabe olduğundur Tanrın.

Və Tanrı özü istədi bu sonu. Öz sonunu. Əgər sənə inanan yoxdursa, artıq sən də yoxsan. Əgər sən bir fikirsənsə və heç bir beyində yoxsansa, deməli artıq sən bütünlüklə yoxsan. Tanrı özü öz sonunu istədi. Onu qoru-

yan beyinlərin məhvinə icazə verdi.

Və sonuncu kül düşdü dənizin üstünə. Qovuşdu suyla. Boğuldu suda küllər. Üzdü su ilə küllər. Yandırılmış insanın külləri. Son qalıqları.

Və son.

Yarımçıq insan

Nə başlanğıcdayıq, nə sonda. Ortada qalmışıq, yarımçıq qalmışıq. Nəinki mənəvi, hətta fiziki. Sağ əlinin olmaması necə bir hissdir? Bəs sol ayağını itirmək? Bir də məni düşün. Beyninin olmaması. Bəli. Mənim beynim yoxdur. Suni hazırlanmış beyinlə yaşayıram. Yox, əlbəttə ki, insanam. Ətdən-qandanam. Tək üstünlüyüm elektronik, bir qədər də robotik beynə sahib olmağımdır. XXV əsrin möcüzəsi adlanıram. İllərdi bu layihədə işləyirdim. Keçən əsrdə suni intellektlərin hazırlanması, robot istehsalının süquta uğraması və beynə zərər verən virusların yayılması bizim layihəyə diqqətləri yönəltdi. Mən layihənin əsas və öndə gedən rəhbərlərindən biri idim. Lakin bu bəxtsizlik mənim də başıma bəla oldu. Əvvəlcə ən yaxınlarımı itirdim. Ardınca, bu zəlil mənə də bulaşdı. Və məcbur qalıb layihənin ilk pasiyenti olmağa qərar verdim.

Yarı insan – yarı texnolojik olmaq necə bir hissdidi ondan danışmayacam. İfadəmin ilk hissəsindəki o ağırlı sözdən danışacam. “Yarı insan”. Yarımçıqsan. Bu yarımçıqlığın sənə sürətli düşünmə, mükəmməl yaddaş və başqa bir çox digər şeyləri versə də, hisslərdən məhrum edir. Artıq hissiyatsızam. Hisslərdən yoxsun. Ürəyin adı bir orqan olduğu artıq XX-XI əsrlərdə məlum idi. Bütün hisslər beyindəki kimyəvi proseslərə görə idi. Hər şey beynə aid idi.

O hisslər insanlığın ən zəif nöqtəsidir. Əsrlərdir bu zəif nöqtəni, bu aciz cəzanı insandan söküb atmaq arzusunda idilər. Elə, bu vəhşicəsinə istək robot texnologiyasının sonunu gətirib çıxartdı. Bir robot düzəltməkdənsə

insanları robotlaşdırmaq üstün tutuldu.

Hisslər. Çox ciddi məsələdir. Əvvəl hissələri idarə etməyə çalışırdılar. Sonra bunun ən çətin yol olduğunu anlayıb problemi kökündən həll etməyi qərara aldılar. Artıq nail olunub. Qərarları reallaşdı. Niyətlərinə çatıblar. İlk canlı qurbanı mənəm.

Hisslər ola bilsin ki, acizlik və ya zəiflik, səhv qərarlara səbəbkardır, hissələr insanı insan edəndir...

Güzgüdəki özümə hər baxarkən boşluq görürəm. Ona qarşı nə sevgi, nə nifrət. Heç əslində onu tanımıram da. Layihə başlayan gündən videolu qeyd tutmağa başlamışam. Mənim tək xatırladığım sadəcə əməliyyatdan sonrakıdır. Qalan bütün bildiklərim bu videolu qeydlərimin sayəsindədir. Buna görə də rahatlıqla, beynimin kəllə sümüyümün içində olmadığını öyrəndiyim həmin gün, mənim üçün başlanğıc günü, ilk gündür, deyə bilərəm. Əvvəl video. Sonum isə naməlum. Boş. Mən artıq insan deyiləm. Yarımam, yarımçıq.

Yarımçıqlıq

Sevgi nədir ki, qara gözlərin dura-dura mən ondan danışım? Hiss edə bilsəydim kaş, hər yağış damlasının uzun saçlarının arasından necə süzülüb rəqs etdiyini. Bu ifa edilən musiqi, həzn piano səsi. Görəsən bu ilk rəqsimizdi? Nə fərqi var ki? Bərk yapış əlimdən. Sürətlə rəqs edək bu gecə. Sonuncu rəqsimiz imiş kimi.

Gözlərimin rənginin qırmızı olması sənə olan sevgimdən alışıb yanmasındandır. Həm, sevgini qoyaq bir kənara. Mən gülüşünə aşıqəm. Mən kədərinə, dediyin hər acı sözünə aşıqəm. Gözyaşın olmaq istərdim. Sənin bir parçan olmaq üçün. Sona aşıq olduğum səssizliyində gözündən çıxıb, yanağını sıgallayaraq intihar edərdim.

Mən sənə yox, xəyallarına aşıqəm., bir də xatirələrinə. Çünki səni sən edən onlardı. Mən sənə aid hər şeyə aşıqəm.

22 Yanvar 2222

Robot: SH2

Layihə: Yarım beyin

Tərəf: Hiss

Nəticə: Uğursuz

Qeyd: Hər rəqs etdiyi xanıma eyni dərəcədə aşıq olduğu üçün yaddaşsız, hissələrin bir əhəmiyyəti və gerçəkliyi qalmadığı təsdiqləndi.

Yaşam şkalası

– Əgər yaddaşımız silinsə, müəyyən bir zaman kəsiyini əhatə edən hissəsi, o dövr üçün yaşadığımızı necə sübut edə bilərik?

– Əvvəlcə və sonrasında olan xatirələrimiz bizə bir-biri arasında müəyyən müqayisələr aparmağımıza imkan verir. Boyumuzun, üz cizgilərimizin, yaşımızın dəyişməsi, saçımızın uzanması və ya digər bu formada bir çox fiziki baxımdan göz önündə olan şeylər vasitəsi ilə. Yəni, ola bilsin ki, koma şəraitində 3 il yatmışam. Bu 13-16 yaş aralığını əhatə edir. Həmin aralıqda olan fiziki dəyişikliklər sənə rahatlıqla “yaşamış olduğun” hissini verir.

– Bəs əgər “dondurulma” prosesi varsa?

– Əgər dondurulma prosesi koma müddəti içindədirsə, sənin üçün yenə də 3 il keçmiş olsa da realıqda isə 10, 20, 30 il keçmiş ola bilər. Həm bu, həm də digər vəziyyətdə, dondurulma müddəti birbaşa oyaq olduğun zamana tuş gəldikdə, ümumiyyətlə öz üzərində heç bir cür zamanın keçdiyini müəyyən edə bilməyəcəksən.

– O zaman sənin sözündən belə çıxır ki, 50 il dondurulsam, 100 yaşında artıq 150 il var olmuş olsam da, sadəcə 100 il yaşamışam. Yəni 50 il yaşamamışam, sadəcə var olmuşam, mövcud olmuşam. O zaman var olmaq, mövcud olmaq nədi?

– Məncə, var olmaq, mövcud olmaq, tam olmaq, bütün olmaq və yaxud digər hansısa formada sağlam olmaq. Daha doğrusu, şüura sahib olmaq. Canlı şüura.

– Koma vəziyyəti buna aiddir?

– Qismən. O zaman, yekunlaşdırmaq üçün belə

deyim: ölməmiş olmaq.

– Yaxşı, bütün olmaq dedin, əlil olmaq buna aid deyil?

– Cümləmdəki səhvimi sonra düzəltdim “və ya digər formada” sözünü əlavə etdim. Yəni hər hansı bir fiziki çatışmazlıq olsa belə - sağ olduğu halda. Sağ – yəni, ölü olmayan.

– Sənin dediyindən belə çıxır ki, doğumla ölüm arasındakı müddətə var olma deyilir.

– Bəli. Amma həmçinin var olma iki formada ola bilər. İlki var olduğunu dərk etməkdir. İkincisi isə, var olduğunu, mövcud olduğunu hiss etməkdir.

– Dərk və hiss arasındakı fərq nədir ki?

– Dərk məntiqi qərara əsaslanır, hiss yaddaşa. Hər biri beynin fərqli yarımkürələrində məskunlaşır.

– Əvvələ qayıtsaq, görərik ki, biz “dondurulmaq”-dan danışırıdık. Dondurulmaq bəs burda hansına aiddir?

– Əlbətdəki dərkə, əvvəl izah etmişdim.

– Bəs o zaman bu ikisi arasındakı fərq nədir? Yəni dondurulmağı da nəzərə alaraq müqayisə et.

– Dərk etdiyin var olduğundur, hiss etdiyin isə yaşamağıdır. Biraz öncəki misala qayıtsaq, görərik ki, dondurulduğün müddəti də bilib, zamana nəzərən hesablayıb 150 il var olduğunu dərk edə bilərsən. Sən isə sadəcə 100 il yaşadığını hiss edirsən, çünki xatırladığın odur.

– Hissi necə dəyişə bilərik?

– Getdikcə sualları çətinləşdirirsən. Bircə dəqiqə ver fikirləşim...

– Buyur.

–...hə. Misal üçün bir təcrübə aparaq. Yerin altın-

dakı bir məkanda heç bir saat və yaxud zaman bildirəcək vasitə olmadan bir nəfərin yaşadığını düşünək. Əgər o, hər yatıb-durmasını gün dəyişməsi kimi qəbul etsə və əslidə yuxusu 10 saat, oyaq qaldığı müddət isə 22 saat olsa, o, bu formada real zamanla 1 il iki ay sonra 1 il yaşadığını hiss edəcək. Əslində isə 2 ay artıq yaşayıb.

– Özün hər şeyi bir-birinə qatdın. İndi suala diqqətlə qulaq as. Bayaqqı iki misala da baxaq. Bir tərəfdə 150 il var olub, 100 il yaşamış olan var. Digər tərəfdə 1 il 2 ay yaşamış olub, 1 il yaşadığını hiss edən var. Bu 50 il ilə 2 ayın fərqi nədir?

– 50 il sadəcə var olub, dondurulub, yaşamayıb. Sanki zamanı təxirə salıb. Lakin digər 2 ay yaşayıb, yaşadığını hiss etməyib.

– Burada 2 ay məsələsində biraz öncəki dərk etmə- - hiss etmə fərqlərini bir-birinə qarışdırdın. İndi de görək, 1 il iki ay sonra nəyi dərk edir, nəyi hiss edir?

– Deyəsən həqiqətən də bir az qarışdı. Hə, çünki burada üçüncü bir məsələ ortaya çıxdı. Real olan dərk ediləndən fərqləndi. Realda bir il iki ay yaşayıb. Hiss etdiyi həm də dərk etdiyidi: bir il. Dərk etmə məntiqi idi, məntiq burda yaddaşa əsaslandı. Yaddaşı ora 365 dəfə yatıb-durduğunu dedi. Məntiqi də bunu bir il qəbul etdi. Realda isə bir il iki ay yaşayıb.

– Səhvini anladın?

– Anladım. Dərk etmə ilə hiss etmə çox zaman bir-biri ilə əlaqədar olur. İki yarımkürənin bir beyin tək bərabər işləməsi kimi. Nə zaman ki, kənar informasiya var, o zaman bu ikisi arasında fərq yaranır.

– İndi sənə bir məsələ verim. Hər bir ildə iki ay

artıq yaşayan, lakin bir il yaşadığını sanan o həmin adama qayıdaq, o şəxsi düşünək. Bu şəxs həmçinin 50 il dondurulmuş, 70 il isə əvvəlki qeyd etdiyimiz şəraitdə yaşamış olsun. Realda neçə il yaşamış, neçə il var olmuş, neçə il yaşadığını dərk edib, neçə il yaşadığını hiss edir?

– 1 ildə 2 ay, 6 ildə 1 il edir. Yəni 6 il yaşadığını hiss etsə, əslində 7 il yaşamış olur. Məsələdə göstərilən şəxs 70 il yaşayıbsa, demək 60 il yaşadığını düşünür. 50 il də dondurulub. Aha, tapdım. Bu şəxs:

120 il var olub

70 il yaşayıb

60 il yaşadığını dərk edir

60 il yaşadığını hiss edir.

– İndi de görək, əgər hər 1 il yaşadığını düşünəndə əslində 1 il 2 ay yaşadığını bu şəxsə desək, onda rəqəmlər necə dəyişəcək?

– O zaman bu şəxs:

120 il var olub

70 il yaşayıb

70 il yaşadığını dərk edir

60 il yaşadığını hiss edir.

– İki hal arasında fərq nədir?

– Verilən informasiya ilə “dərk etmə” rəqəmi oxşar olduğu “hiss”dən fərqlənərək “real”a oxşamağa başladı.

– İnformasiya hissi reala çevirir?

– Və yaxud, informasiya bizi hissdən məntiqə aparır.

– İndi başqa, daha mürəkkəb bir məsələ deyirəm. Həmin şəxsin həmçinin 10 il komada olduğunu, bəyaxkı, 1-ci hala nəzərən rəqəmləri göstər.

– Bu şəxs:

130 il var olub

80 il yaşayıb

70 il yaşadığını dərk edir

60 il yaşadığını hiss edir.

– Bax indi həm dərk etmə, həm hiss etmə, həm də reallıq bir-birindən fərqləndi. Sonuncu olaraq biraz əvvəlki, ikinci hala 10 ilik koma müddətini əlavə et. İnformasiya vermiş olduğumuz hala.

– Bu şəxs:

130 il var olub

80 il yaşayıb

80 il yaşadığını dərk edir

60 il yaşadığını hiss edir.

– Çox gözəl. Bu günün sonuncu sualı. Evdə bunu düşünərsən. Belə biri olsan nə hiss edərsən?

– Keçən dəfəki rəqəmləri xatırlayırsan?

– Əlbəttə.

– Ola bilsin ki, onlara bir də qayıtmadıq. Amma yenə də unutma.

– O haqda ev tapşırığı olaraq, öz-özlüyümdə çox fikirləşmişəm. İnanmıram ki, asanlıqla unudam.

– Təki dediyin kimi olmuş olsun. İndi keçək növbəti mövzumuzə?

– Keçək.

– Altsheymer xəstələrini fikirləş. Yaddaşını bütün-lükdə itirənlər. Və yaxud elə dəlilləri fikirləş. Yəni, dəli deyərkən, şüurunu normal şəkildə idarə edə bilməyən psixoloji, beyinlə əlaqədar olan xəstəliklərə sahib insanlar nəzərdə tuturam. Yəni, hansı bir şəxs. Heçnə xatırlama-yan, yaşamlı əlaqədar heç nə dərk etməyən birisi. O insan üçün yaşamaq nədir?

– Yaşamaq dediyimiz bir şeyi biz yaddaşıla əlaqə-ləndiririk. Yaddaşımız bizə yaşadığımızı hiss etdirir. Zaman və tarix anlayışlarımız yaşadığımızı dərk etdirir. Saydıqların nə yaşadığını dərk edir, nə də ki hiss edir. O insan yaşamış olduğunu dərk etməyəndən, ya da yaşadığını hiss et-məyəndən sonra yaşam haqqında heç bir anlayışı yoxdur. Onun üçün yaşam deyilən bir şey yoxdur.

– 50 il yaşamış, 50 il dondurulmuş biri üçün, lakin yaddaşını itirmiş, hal-hazırda son 10 ilini xatırlayan, hər şey-dən xəbəri olan biri üçün əvvəlki rəqəmlər kimi hesabla-ma edib deyə bilərsən?

– Bu şəxs:

100 il var olub

50 il yaşayıb

50 il yaşadığını dərk edir

10 il yaşadığını hiss edir.

– Yaddaşın özü bir informasiya deyil ki, zaman haqqında informasiya şəxsin dərk etməsi ilə hisslərində fərq yaradır?

– Hiss etmə yaddaşa, dərk etmə informasiyaya aiddir. Yaddaşın zaman və tarixlə əlaqədar olan informa-siya ilə eyni olmamasının səbəbi odur ki, yaddaş keçmiş, informasiya isə indiyə aiddir.

– Yaddaşı silinmiş şəxs həmin itirilmiş hissə haqqında nə hiss edir?

– Heçnə. Rəqəmlərə baxsaq, 40 il haqqında heç nə hiss etmədiyini görürük.

– Hisslər yaddaşa bağlıdır, yaddaş keçmişə. Bu formada qeyd etdin. O zaman hissələr keçmişə aiddir?

– Burada nəticə belə olur: keçmiş zamanda yaşadığını hiss edirsən. Yaddaşı silinmiş biri də, bu səbəblə keçmişə aid heç bir xatirəsi olmadığı üçün yaşamış olduğunu hiss etmir.

– Burdan belə çıxır ki, kənar informasiyalar və müdaxilələr olmazsa, yaddaşın silindiği təqdirdə yaddaşının olduğunu özünə sübut edə bilməzsən. Xeyir, tam olaraq elə yox. Bədənin müəyyən görünüşü sənə təxminən nə qədər yaşadığını göstərir.

– Yaxşı o zaman reankarnasiyanı düşün.

– Öldükdən sonra yenidən dirilmə.

– Əgər bir dəfə yaşamış olsan. Bütün yaddaşın silinsə. İkinci dəfə yaşayan zaman ilk dəfə yox, ikinci dəfə yaşadığını necə anlaya bilərsən? Bu günkü ev tapşırığının da budur. Bunu düşün.

– Dedin ki, yaddaşını itirsən, heç cür əvvəl yaşadığını sübut edə bilməzsən. Sadəcə bədən yaşına uyğunlaşdırıb təxmini bir yaş deyə bilərsən. Bir də digər tərəfdən bax məsələyə. Əgər yaşayıb öldükdən sonra, yenidən

doğularsansa, yaddaşımda isə heçnə qalmazsa, o zaman ilk dəfə deyil, ikinci dəfə yaşadığını necə sübut edə bilərsən?

– Artıq üçüncü gündür ki, sualları çətinləşdirərək gedirsiniz. Məncə bu son nöqtədi. Sizdən qurtuluşum yoxdur mənim?

– Öncə, hörmət mənasındakı “siz” üçün təşəkkür edirəm. Xeyir, qurtuluşun yoxdur. Niyəsini sonra deyərəm. Öncə bayaqkı sualımın bir də tərsini düşün. Necə isbat edə bilərsən ki, bu sənin ikinci həyatın deyil?

– Yəqin ki, yaddaşımın silinməsinə də nəzərə almağımı istəyəcəksiniz?

– Əlbəttə ki.

– Bu səfər həqiqətən verə biləcək heç bir cavabım yoxdur.

– Məndən bəlkə də heç sonsuzadək qurtula bilməyəcəksən.

– Niyə?

– “Siz mənsiz” adlı şeiri oxumusan?

– Bəli, xatırlayıram... Anladım.

– O zaman son suala hazırsan?

– Bəli.

– Əgər desəm ki, bu sənin ikinci həyatındı, o zaman ilk həyatını hansı izlərlə axtarar, üçüncü həyatın üçün hansı izləri qoyarsan?

Yazılmamış hekayə

Həqiqətən də düzgün sözləri seçib deməyin dəyərini anlamaq lazımdı. Deyilməyən sözlər. Sətiraltı mənalılar. Ən çox ağrıdan nədir? Deyib peşman olmaq, yoxsa deməyib peşman olmaq? Yəqin ki, bu nə dediyindən asılıdır. Deyəsən, əvvəlcə, deməklə deməmək, daha doğrusu, demək istəməklə deyə bilməmək arasındakı o incə xətti tapmaq lazımdır. Tapmaq lazımdır ki, xəttin hansı tərəfdən çəkildiyini görəsən. Tapmaq lazımdır ki, xəttin doğru istiqamətinə keçə biləsən.

İndi başqa bir məsələ də var, bu deyilmişlərin və deyilə bilməmişlərin mürəkkəb qarışıqı: dediyini hiss etmək, lakin əslində heçnə deməmək. Qəribədir. Həyat çox qəribədir. Hər şey sanki bir epizoddan ibarətdir, kiçik bir səhnə əsəri. Ən əvvələ qayıdaq, pərdələr aşağı salınsın, tamaşaçılar zala daxil olmamış olsun və qapalı səhnədə tək qalmısan. Söhbət nələri deməkdən gedir? Elə ən əvvəldə: hansı sözlər burda söhbətə qoyulub? Onu aydınlaşdırmaq lazımdır. Bu deyilməsi gərəkən sözlər hisslərə aiddir. Və ən düzgün variant kimi hiss etməyi irəli sürürsən. “Hissləri hiss etdirmək.” Həqiqətən də əgər hər şey hisslər üzərindən qurulubsa, o zaman lazım olan elə, hiss etdirmək məsələsidir. Nə demək, nə də deməmək. Deməmişdən də demiş olmaq.

Danışmaq. Bu aralar cəmiyyət arasında ünsiyyət hədsiz dərəcədə azalıb. İnsan sanki, iyrənir artıq “çox-danışan” damğalılardan. Ətrafda o qədər kənar səs var ki, üstündən də insan səsi, cəza imiş kimi gəlir adama. Danışmaq. İnsanlar artıq birbirilərindən qaçır sanki. Danışqlar.

Sadəcə boş söz yığınınına bənzəyir. Məqsəd? Zamanı uçurub arxasınca üfürmək kimi. Sanki ovucundakı tozu üfürürsən ki, havaya qalxıb gözlərinə dolsun, nəfəsin olub ciyərlərinə hopsun. Və sadəcə özün özünə əzab verəsən. Danışmaq. Sözlər ard-arda yığılır. Sadəcə mənasızcasına. Çünki hər dediyin on cümlədən, - demədiyən, əslində demək istədiyən, lakin gizlətdiyin – bir cümləni görünməz edir. Sözlər başqa sözləri gizlədər. İnsanlar danışar. Hətta çox danışar. Lakin artıq ünsiyyət qurmaz. Heç kim başqasının sözlərinə məhəl qoymaz. İnsanlar artıq özləri özləri ilə danışır. Sadəcə özləri üçün danışır. Sadəcə özləri üçün...

Və bir də bu qədər danışığın içində danışa bilməyənlər var. Yox, o mənada yox ki, nə danışdığını bilməyən və ya danışmaq istəməyən. O mənada ki, danışa bilməyən. Nitq qabiliyyətini itirmiş. Lal biri. Mən. Mənim nə səsim var nə də bir sözüm. Hamısı səssizliyimin içində itib batıb. Gülməli gəlir elə? Əslində mənə də gülməli gəlir. Çünki indiki dövrdə belə bir insan demək olar ki, yoxdu. Lal. Bu anlayış çoxdan tarixə qovuşub. Çünki, hətta yeni icad edilmiş bir qurğu artıq beyin dalğalarının vasitəsiylə sizin əvəzinizə danışa bilər. Məncə mən bundan imtina edən az saylı adamlardan biriyəm. Nə danışacağını bilməyən, nə deyəcəyini bilməyən, ən əsası necə deyəcəyini bilməyən biri üçün deməyin – danışmağın nə anlamı qalır ki?

Bütün bu məsələlərin bir mənbəyi, başlanğıc nöqtəsi var əslində. O. Bəli. Əslində onu ilk dəfə görəndə nələr hiss etdiyimi sözlərlə ifadə edə bilsəydim, bəlkə də hər şey həm aydın olmuş olardı, həm də bu qədər uzanmazdı. O zaman da elə düşünmüşdüm. Onu ilk dəfə görəndə məni ətraf aləmdən çəkip qoparan bir şeyin

varlığını hiss etmişdim. Deyirəm bəlkə də bu “maqnit effekti” olmuş olsun? Eyni qütblər həmişə bir-birini itələyir. Fərqli qütblər çəkir. O müsbət qütb idi. Mən mənfi elektronların dolub daşdığı digər qütb. Bəlkə də əsas məsələ onun saçlarının arasında və ya göz rəngində gizlənmişdi. Hətta ola bilsin ki yanağındakı batıqda da olsun, hansı ki gülüşünün bəzəyi olan. Ya da yox, cismin məsələyə adıy-yatı yoxdu. Sadəcə əlaqəsi var. Necə ki, iki maqnit arasında bir maqnit sahə yaranır, gözə görünməz bir varlıq, maqnitlərin özləri isə bir vasitə. Bəlkə də elə bu səbəbdən cisimlər üzdə görünən vasitə, əsas məsələ isə ruhumuzdadır? Lakin, əslində bütün bunları bir kənara qoyub deyə bilərəm ki, ilk dəfədən nəyin nə olduğunu anlamaq həqiqətən mümkünsüzlüyə yaxın bir şeydir. Tək anladığım məni nəyinsə cəlb etdiydi. Diqqət, maraq yaranır. Və ya başqa bir şey var uzun müddət kəşf edə bilməmiş olduğum.

Əslində nə onun saç rəngini, nə də ki gözlərinin rəngini xatırlamıram. Yaddaşım o qədər zəifdi ki, həqiqətən çox şeyi xatırlamıram. Beynim bir qutudu. Qapağını açıb içindəki xatirələri eşməyə çalışıram. Sanki sonu görünməyən böyük bir otaqda ətrafa nizamsız, dağınıq şəkildə səpələnmiş, üzərini toz basmış əşyaların arasında ehtiyatla gedirəm ki, üstüm batmasın. Amma bir qədər cəsarətlənib əlimi batırmağa niyyətliyəm artıq. Fərqli qütblər dedin, çünki ikinci dəfə onunla rastlaşanda bəzi şeylərin fərqli olduğunu anladım. Yanında başqaları da var idi. Bu o deməkdir ki onun ünsiyyət qurduğu, zaman keçirdiyi kimsələr var idi. Lakin maqnitin əks qütbünə baxanda görərik ki, illərdi şəhər küçələrində tək gəzən,

atvobuslarda, metrolarda, qısacası “kütləvi sərnişin daşıma vasitələrində”, yəni o çoxluğun, kütlənin içində tək qalan, təkliyi ilə bərişən biri var. Lakin ilk dəfə onu görəndən sonra olmasa belə, ikinci dəfə rastlaşma mənə həddindən artıq enerji vermiş, həyata üz döndərmiş mənliliyi geriye baxmağa məcbur etmişdi. İndi şəhərin tozlu küçələrindən keçən qaça-qaçlarımda bir ümid var idi. Yeni yaranmış bir ümid. Ona bir daha rast gəlmək şansı, bir daha görmək ehtimalı.

Fərqli olan başqa bir məsələ də, onun üzündəki təbəssüm idi. Səssizliyə boğulmuş biri üçün təbəssümün nə olduğunu anlamamaq, gülən biri üçün də kədərən səssizliyində yaşamağın nə olduğunu anlamamaq eyni qədər anlaşılmaz idi. Bəlkə də, elə bu anlaşılmazlıqlar idi hər şeyin səbəbkarı? Anlaşılmazlıqlar, bilinməzliklər... Məncə, elə əsas məsələ də burda gizlənilib. Çox qarışıq məsələdi. İnsanlar bunlardan qorxub qaçır. Qaçışları anladım. Bilinməzlik, anlaşılmazlıq çətinlikdir. İnsanlar da çətinlikdən asana qaçır. Bəs, bu qorxu nədir, nədəndir? Bilinməzlikdə batmaq, anlaşılmazlığın gücündə öz gücsüzlüklərini görmək qorxusudur? Mənim üçün ən bilinməz olan sən sən, lakin nə qorxuram, nə də ki qaçıram. Mən sənə bilinməzliyinlə güc alıram. Mən sənə bilinməzliyinin dərinliyində boğulub qalmaq istəyirəm. Mən sənə anlaşılmazlığından qorxmuram. Nə qədər anlaşılmaz olduğunu anlamaq istəyirəm. Anlamaq istəyirəm ki, mənim beynim sənə varlığını dərk etməkdə aciz və zəifdi. Mən gücsüzəm, heç nəyim yoxdu. Elə ona görə də nə qorxum var, nə də ki nəyə.

Beynimin xatirə bataqlığında daha dərinə batdıqca başqa bir şeyi də anladım. Bir neçə dəfə sənə gördükdən

sonra, hər dəfə səni gördükcə hansı hisslər keçirirdimsə, elə nə zamansa sənə bənzəyən birini görsəm yenə həmin hissləri keçirirəm. Bu zaman hansı hissləri keçirdiyimi tam olaraq qısa formada adlandırıb, sözlərlə ifadə edə bilməsəm də, deyə bilərəm ki, həmin o hisslərin səbəbkarı sənin varlığın idi. Sənin varlığını təkrar-təkrar xatırlamağım. Yanımda deyilsən, mənimlə danışmırsan, heç məni tanımırısan, bəlkə də hətta mən səni görsəm də sən hələ də məni görməmişən. Yenə də sənin varlığın, sənin var olmağın, sənin kainatda var olan enerjin mənə bəs edir. Və bu varlığı xatırlamaq, hər dəfə eyni sözlə ifadə edə bilmədiyim hissləri xatırladır mənə. Bir müddət sonra isə anladım ki, yalnız səni görəndə və ya sənə bənzəyən kimsə görəndə yox, səni düşünməyim belə artıq mənə eyni hissləri yaşadır. Sənin var olduğunu düşünməyim mənə sənin var olduğun hissini yaşadır. Nəticədə bu hiss digər hissi yaradır.

Bütün bunlara baxanda “hissləri hiss etdirmək” məsələsi həqiqətə uyğun olub ən doğru seçim olur. Çünki hisslər özü başqa hisslərin yaradıcısı ola bilər. Və belə nəticəyə gəlirəm ki, mən sözlərin yox, hisslərin mürəkkəbliyindəyəm. İnsanlar sözlərin arasında itib, mən isə hisslərin Bəs o? Bilinməzliyin simvoludu. Yavaş-yavaş aydınlanmağa başlayır. Zülmət qaranlıqdan sonra doğmağa başlayan günəşin nişanəsi səmanı maviləşdirir. Qara qeybə çəkilir.

Lakin bütün bunların bir əmması var. Səhv etmək insan övladının xislətində var. Yavaş-yavaş düzə doğru addımlayarkən, yenə deyəsən yolu azıb səhv istiqamətə dönmüşəm. Mən həmin zaman onunla danışmaq qərarına gəlmişəm. Baxmayaraq ki, özümü bu qədər

irəliləmiş sayırdım, bu qərarımla yenə oyunun ən başına döndüm. Tamaşanın başlanğıcı necə idi? Danışmaq! Daha dərğusu nə danışmalı olduğunu düşünərək deməklər və deməməklər, nəyi deyib, nəyi gizlətməklər, necə deyib necə gizlətməklər. Yeni bir bilinməzlik. Daha doğrusu təkrar eyni qərarıslığa keçidin qərarını vermək. Danışmaq? Axı necə? Niyə? Nə zaman? Hansı sözlərlə? Bir dəqiqə. Xatırladığım bu qədər şeydən sonra, unutduğum bir şey var idi, hansı ki ən əvvəldən məlum olan. 3 hərf. Mənə aid qalan bir söz. Lal. Mən axı danışa bilmirəm. Necə edim indi?

Danışmaq deyərkən, bəzi məsələlər var ki onları aydınlaşdırmaq lazımdı. Burda açar sözlər “sevgi”, “eşq”, “vurulmaq”, “aşıq olmaq”, “xoşu gəlmək”, “istəmək” və ya buna bənzər digər sözlər deyil. Buradakı hisslər tamam başqa formada təzahür edir. Bir qədər bu hisslər haqqında düşünərkən, bəzi şeylər yavaş-yavaş mənə aydın olmağa başlayır. Bu hisslərin adı yoxdur. Lakin buna bənzər hadisələr var ki, eyni və ya oxşar hissləri yaradır. Misal üçün, həvəslə musiqisini dinlədiyən birini yolda görmək, heç o səni görməsə belə, heç söhbət etməmiş olsanız belə, onu görmək, onun varlığını yaxınlığında duymaq. Oxuduğun bir kitabı avtobusda gedərkən başqa birinin oxuduğunu görmək. Hətta tanıdığın bir film aktiyorunun barəsində söhbət edərkən həmin filmdən sənə də xəbərdar olmağın. Hətta oxuduğun hər hansı bir romanda obrazın birinin sənə bənzməsi və sonda ürəyinə yatan bir formada romanın sonlanması ilə səndə yaranan hiss. Çox az tərəfdaşı olan bir klubun azarkeşi olduğun halda başqa kimsənin üzərində həmin klubun formasını görmək.

Məsələ yaxınlıq, ortaqlıq, heyranlıq, və ya elə bir başqa şey deyil, məsələ varlığını duymaqdır. Hisslər bu aralıqda bir yerdədir.

İndi bütün bunları anladıqdan sonra gedib ona deyə biləcəyim bir söz qalırmı ortada? Xeyr. Bununla da içimdə bütün həvəsim qırılır. Onu təkrar görmək istəyi, onunla danışmaq istəyi və digər tərəfdən də bunun mənasız olduğunu anlamaq. Yenə eyi paradoksun içində qalmışam. Bütün bunların yanında bir də “danışiq qabiliyyətindən yoxsun” sözünü xatırlayıram. Bu da bütün hər şeyi biraz da qəlizləşdirib, çətinləşdirir. Və çıxılmaz yollar da başqa çıxılmaz yollardan başlayır.

Özümlə apardığım bütün bu mübarizələrin əslində tamam başqa bir səbəbi də var idi. Lallar üçün düzəldilmiş qurğudan istifadə etməməklə etmək mübarizəsi. Bütün hər şeyin simvolu bəlkə də tən ortada, “dilimin ucunda” olmalı olan qurğudan ibarətdi? Bəlkə də, yox əslində o qurğudan qurtuluşda özümə bir şərik axtarmaq niyyətidir? Bilinməzlik əslində bəlkə də bilməmək istəyimizdəndir.

Sonrasında bir müddət keçmişdi ki, o sanki yoxa çıxmışdı. Uzun zaman kəsiyi çətinlik və təşvişlə gəlib keçdi. Ardından yenə onunla qarşılaşdım, lakin yoxluğunun səbəbini heç bir zaman öyrənə bilmədim. Amma bu yoxluq müddəti ağırlı da olsa mənə bəzi şeyləri xatırlatdı. Ölüm. Əgər o ölmüş olsaydı, bundan necə xəbər tutacaqdım? Əgər o çıxıb çox uzaqlara getsəydi, necə biləcəkdim? Kənardan baxaraq insanın içindəki ağırları bilmək olmur. Hətta, o insana ümumiyyətlə kənardan baxmağa belə şansın olmadıqda yeni bir bilinməzlik içində qıvrılırsan, qıvranırsan. Həqiqətən də “Bəlkə ölüb?” qorxusu onun

nə qədər dəyərli və önəmli olduğunu, lakin nə zamansa artıq bir gün öləcək olmasını dərk etməyimə kömək oldu. Bütün bunların nəticəsində onunla ünsiyyət qurmağa cəhd edəcəyimə özümə söz verdim.

İndi ünsiyyət üçün fərqli bir yol seçməli, yeni bir şey tapmalı idim. Burada yenidən “danışmaq” sözünün ağırlığı altına girdim. Lakin, bu prosəsə fiziki cəhətdən bacarığım olmasa da, digər tərəfdən nə danışacağım sualı da işimi bir qədər çətinləşdirir. Hər iki problem eyni zamanda, bərabər şəkildə həll tələb edir. Danışa bilməmək problemini sözünü əvvəl etdiyim həmin o qurğu vasitəsi ilə həll edə bilərəm. Lakin etməyəcəm. Qüruruma sığışdırmaram. İllərdi səssizliklə qalmışam. Bunu pozmaq istəmirəm. Başqa bir yol daha var. Fikri səs çevirməyi bacaran qurğu kimi, fikri yazıya köçürmə bacarığına sahib qurğu. Ondan istifadə edə bilərəm, lakin həmin qeydləri də, ona göndərə bilməyəcəm. Digər oxşar yol var ki, o da yazmaq. Bu yol ağılıma batdı. Ona deyəcəyimi qərarlaşdırdıqdan sonra kiçik bir qeyd dəftərçəsi alıb, yazıb verəcəm. Lap belə çox asanmış kimi gəldi. Bir anlıq ikinci problemi belə unutturdu. İkinci problem demişkən, bu zaman problemin mövzusu “nə danışacam?” yox, çevrilir olur “nə yazacam?”. Həqiqətən də, nə yazacam?

Əvvəlcə yazını yazmaq üçün kiçik bir qeyd dəftərçəsi aldım. Ən sevdiyim rəngdə özü də. Deyəsən Çin firması idi. “Diary”. Mənə lazım olan nədir ki? Ağ kağızları olsun, qara xəttlərlə qapanmış, bir də açılıb qapanan hissəsi. İçi belə çox ortalıqda qalmasın deyə. Birdən nəsə bir qeyd də qoymaq lazım olar deyə bir ədəd də qırmızı qələm olmaqla bir göy, bir qara qələm də aldım. Özümü

tam hazırlıqlı hiss edirdim. Enerji gəlmişdi mənə. Bu işi bu gün bitirəcəkdim.

Bir hekayə yazacam. Daha doğrusu yazmaq istəyirəm. İçimi ifadə edən bir hekayə. Hekayədəki oğlan bütün hissələrini yazıb bir dəftərə, aparıb hekayədəki digər obraza verəcək. Lakin mən kədərəm, kədərin özü, yazdığım hekayə də kədəri təcəssüm etdirməlidir. Hekayədəki oğlan dəftəri qıza vermək istəsə də, qız qəbul etməyəcək, mənfi bir cavab verib, oğlanı küskün bir şəkildə yola salacaq.

Yaxşı düşünməliyəm deyib, biraz özümə vaxt verdim. Sonrasında belə qərara gəldim ki, hisslərimi yazıb sonda “dəftərə hissələrini yazdıqdan sonra obrazımız bunları həmin qıza vermək üçün yola qoyulur” cümləsinin ardınca da digər prosesləri yazım. Deməli, ilk vərəqimiz hissələr olacaq. Qeyd dəftərçəsini açıb yazmağa başlayıram.

“Hisslər. Şekspirin bir sözü var “Hamlet”dən, “Olmaq ya da olmamaq, budur əsas məsələ.” Mən də deyə bilərəm ki, əsas məsələ hissələrdi. Nə hiss etdiyini. Var olduğunu hiss edirsən, yoxsa yox. Bax, budur, əsas məsələ. Mən səni bütün varlığınla hiss edə bilirəm. Uzaqda olsan da, məndən xəbərsiz olsan da, səni düşündüyümü bilməsən də. Hətta, harada olduğunu, nə etdiyini, nə danışib, nə düşündüyünü ən əsası nə hiss etdiyini bilməsəm də, mən səni hiss edirəm. Sənin varlığını.

Adlar əslində çox lazımsız bir məsələdi. Çərçivələyir və məhdudiyyət yaradır. Hisslərə bir ad verməyə nə gərək var ki? Sadəcə hiss edirəm. Nə hiss etdiyimin bir önəmi yoxdur. Mən səni hiss edirəm, sonrasının adı yox. Sən də bir ad vermə, heç düşünmə də bu barədə. Lap, elə unut bunları da, məni də unut. Bütün varlığımı. Unutduq-

ların beynindədi. Mənim də beynimdə sənə aid heç nə yoxdu. Hamısı ürəyimdədi. Bu kiçik yerdə. Nə bir adları var, nə də ki, funksiyası. Sadəcə varlar...”

Dəftəri bağlayıb, aynaya baxdı. Hisslərini dilə gətirmək istəmirdi, lakin onun bilməsini istəyirdi. Bunları ona verməyi qərara aldı.

Sabahsı gün dəftəri də götürüb yola qoyuldu. Gəlib onun olduğunu düşündüyü binanın qarşısına çatdı. Gözlədi. Saatlarca gözlədi. Və nəhayət, o gəldi. Salamlaşdı. Onun üzündə donuq bir ifadə var idi. Dəftəri ona verdi. Gülümsədiyini gözlədi, lakin “bu nədir” deyib, açıb içinə baxdı. Əlyazma bir şey olduğunu görmüşdü ki, dəftəri geri qaytarıb, “xahiş edirəm bir daha məni narahat etməyin” deyərək oradan uzaqlaşdı. Kor-peşman oğlan dəftəri əlində geriye qayıtdı.

Dəftəri bağladım. Düşündüm. Bir hekayə yazmaq istədim, yaza bilmədim. İlk vərəq cırdım. “Yazılmamış hekayə” yazdım ikinci vərəqin ən üstünə qırmızı qələmlə. Bu boş dəftəri ona verməyi qərara aldım. Yaza bilmədiyim hekayədəki qəhrəman bacarmamışdı. Sözləri seçmişdi. Yazmağı seçmişdi və bacarmamışdı. Mən isə cəmi bir dəfə şansımı yoxlayacaqdım. Onda da seçimimi sözsüz və yazısız olaraq seçmişdim. “Yazılmamış hekayə” olacaqdı tək sözüm. Ya yazılması gərək bir hekayə obrazı olacaqdı, ya da elə bu hekayə yazılmamış olaraq qalacaqdı. Yaza bilmədim hekayə, yaza bilmədim hisslərimi. Yazılmış hekayələr yarı uydurma olur, yarı müəllifdən. Uydurma olan hissəsi obrazlardı. Mən hissləri ifadə edə bilmədiyim üçün hekayə yaza bilmədim. Boş, uydurma bir hekayə hisslərdən yoxsun hekayədir. Hisslər yoxdursa,

bir hekayədə, ona hekayə deməyə dəyməz. Bəs hisslər? Onlara da ad verilməz. Adsız qalar hisslər, hissiz qalar hekayələr və sonu sadəcə quru bir boşluq olar.

Qərarımı vermişdim. İlk vərəqi cırılmış, ikinci vərəqinə “yazılmamış hekayə” sözünü qırmızı qələmlə yazılan qeyd dəftərçəsini də özümlə götürüb getmişdim. Bir neçə gün onunla rastlaşmasam da, sonradan qarşılaşdığımız həmin günü xatırlayıram. Dəftəri ona verdim. Lakin yazmaq istədiyim hekayədəki kimi olmadı. Gülümsədi, heç dəftəri də açmadı. Nəsə bir söz də demədi. Sadəcə gülümsədi. Mən də gülümsədim. İlk dəfə idi ki, gülürdüm. Üzümdəki təbəssüm ürəyimdən, yox, yox, beynimin ən dərin yerinlərindən gəlirdi. Səhv eləmirəmsə, həmin gün idi, onun da mənim kimi fikri danışığa çevirən qurğulardan imtina etmiş bir lal olduğunu öyrəndim. Nə texnologiya, nə də ki, elm lazım deyildi bizə. Beynimizin sağ yarımkürəsi bəs edirdi. Hisslər bizə bəs edirdi.

Yaddaşımı nə qədər qarışdırsam da həmin günlərə aid başqa bir iz tapa bilmirəm. Bu gün harda olduğum önəmli deyil. Və yaxud sabah harda olacağım. Mən hekayələr uydura bilmirəm. Mən sadəcə hisslərin var olduğunu deyə bilərəm. Hisslərə güvənmək lazımdır. Hər kəsin həyatda bir dəyişmə günü, sınma nöqtəsi olmalıdır. Ya yaxşı, ya da pis olmalıdır. Olsun. Olacaq.

Zamansızlaşmış

Üstümdən ötüb keçən bir neçə milyon il var. İndi hansı ildəyəm? Bunun o qədər də önəmi yoxdur. Yəqin ki, sənin üçün maraqlı olan ətrafımdakı insanlardır. Ya da yox, varlıqlar. Amma əslində onların da heç bir mənası yoxdur. Mən sadəcə kiçik bir qurğunun içindəyəm. Zaman səyahət maşınının. Mənim üçün bir “oyuncaq”. Qurtuluşdan öncə bir az baş qatmaq üçün bir şey. Və yaxud elə qurtuluşun özünü gətirəcək bir şey. Amma nədənsə o “bir az baş qatmaq” bir neçə milyard il çəkməli olacaq deyəsən. Eni uzunluğu bir yerdə. Ensiz və uzunsuz bir şeyin içində: Zamanın içində. Bütün hər şey barmaqlarımın arasında sıxdığım bu düyməciklərdə ilişib qalıb. Tarixi seçə bildiyim bu “vaxt seçici”. Neçənci ilə getmək istəyirəm? Getmək yoxsa geri qayıtmaq? Mən gələcəyimin keçmişinə qayıtmaq istəyirəm. Öncə bir milyonuncu ilə gedəcəm. Amma deyəsən Yer planeti buralardan çox uzaqlarda qaldı. Çox sürətlə hərəkət etdilər. Südyolunu zorla seçə bilirəm. Uzaqlardadı. Geri qayıtmalıyam. Rəqəmləri seçirəm. İsaya, İsanın yaşadığı dövrə getmək üçün o mükəmməl rəqəmi seçirəm. İsanın doğulduğu gündəyəm. Heçliyin, boşluğun, əslində isə hər şeyin ilində. Bir başlanğıc ilində. İsanın atası Tanrıydı. Bizim hamımızın atası Tanrıdır. Tanrı bütün zamana sahibsə, mən zamanın içində itmişəmsə, sərbəstcə üzə bilirəmsə, mən də bir növ əks Tanrıyam. Zamanın özüyəm.

Əvvəl hər şeyin ağ-qara olacağını təxmin etsəm də sıfırıncı ildə ağaclar yaşıl, güllər qırmızıdı. İsanın doğumundan 6 ay keçir. Getmək vaxtdır. Daha doğrusu, qayıtmaq

vaxtıdı. 2222. Əlim dəydi, yoxsa şüuraltıma yapışıb qalmış 22 rəqəminə iki dəfə birdən basdım? Onun artıq bir önəmi yoxdu. İllərin önəmi yoxdu. İnsanın zaman içərisində gəzməsinin nə önəmi var? Onu dəyişdirmək istəməsi? Peşmançılıqlar? Böyük təhlükələrin məhv edilməsi? Yoxsa gələcəyə qaçıb keçmişdən qurtulmaq? Zamanı səyahətimi idarə edə biləcəyim bir qurğunun içindəyəm. İstədiyim bir tarixə gedə bilərəm. Öz ölümümü özüm seçmək qərarına gəlsəm, gələcəyimə gedib özümü öldürə bilərəm?

Ölüm demişkən. Romanın ölmünü görmək istəyirəm. Müvafiq rəqəmləri seçirəm ilk öncə. Həmin sözü gedən kral qədim Roma miflərindəki mələyin əllərinin arasında bərk sıxdığı o musiqi alətini eyni tərzdə həvəslə toxunaraq ifa edirdi. Və o bu səsi dinləyərkən bütün Roma ayaqları altında yanırdı. Romanın yanışını izləyirdi. Bir şəhərə od qoymaq. 2066-cı ilə gedib başqa bir şəhərin yanışını izləməyə başlayıram. Sonra 1354, 2699, 124... Tam 6 fərqli tarixdə 6 fərqli şəhər. Şəhərlər yanır. İnsanlar da içərisində. Hansı zamanda yanmağın nə fərqi var ki? Hamlet demiş, olmaq, ya da olmamaq, budur əsas olan. Ölüm var. Yoxluğumu var edəcək ölüm. Yox, yox, özüm özümü öldürəcəm. Bu qurğuya minən anımda özümü öldürəcəm. Qayıdıram 2061-ə. Kənardan gizlincə özümü izləyirəm. İzlədiyim mən qurğuya yaxınlaşır, qapaq açılır, içinə oturur. Zaman səyahət maşını işə düşür. Və o yox olur. Artıq 2061-ci ildə mən yoxam. Soyuq bir yanvar gecəsi. Bu gəlişim bir geri qayıdış sayıla bilər? 2061-dəyəm.

Bilirəm ki, əgər başımdan keçənləri başqaları-na danışacaq olsam, bunların heç birinə inanmayacaq, heç bu olub baş verənlər haqqında da maraqlanmaya-

caqlar. Onlar üçün maraqlı olan tək şey bir qurğunun necə işləməsidir. Çünki qurğunun iş prinsipini bilsələr, özləri də belə bir qurğu yarada biləcəklər. Mən də bu məqsədə çatmaqları üçün onlara bəzi şeylər açıqlayacam. Ölçülər arası keçidlə əlaqədar olan bu məsələləri qeyd edəcəm. Üç ölçülü dünyada yaşayırıq. Fəza isə dördölçülüdür. Üç ölçünün yanındakı dördüncü ölçü, zaman. Qurğu isə beşinci ölçü ilə işləyir. Zamanı da içinə alan bir ölçüylə. Beşinci ölçünün içindədi zaman, zamanın içindədi kainat, kainatın içindədi dünya, dünyanın içindədi müstəvi.

Akvariumda bir balıq o yana, bu yana gedir. Görəsən, onun üçün hündürlük deyilən bir anlayış varmı? Bəlkə yoxdur? Hər yer düzdü. En və uzun. Hündürlüyün nə önəmi var? Görəsən, boyum çox uzundu? Uzun Həsənin boyu nə qədər olub? Gələn dəfə zaman səyahət maşınından istifadə edəndə dünyanın ən uzun adamının yanına gedəcəm. Balıqlardan danışarıq. Ona balıqların hündürlük anlayışının olub-olmadığını soruşacam. Görəsən bir balıq olsaydı, bu qədər uzun olmasının nə mənası olacaqdı? Həm söhbət etmişkən öldüyü ili də deyəcəm ona. Qoy əvvəldən bilsin. Onun boyu üçün tabut tapılacaq görən? Kəfən tikmək üçün dərzilərdən artıq parça sərf etməli olacaq.

Üçüncü dəfə fərqli bir ideaya sahib mən qurğudan sırf doğulduğum günə qayıtmaq üçün istiadə etdim. O kiçik uşağın üzünə baxdım. "Sən Zamansan. Sən Tanrısan." dedim. Və onu ölümünü müqəddəs qanadlar altına alaraq zamansızlaşdırdım. Özüm özümü öldürdüm.

Ölümsüz

Ölüm. İnsanların öldüyünü necə görə bilərik? Hər kəs ölümdən danışır. Amma ölən yoxdur. “Ölüm varsa mən yoxam, mən varamsa ölüm yoxdur” deyə bir aforizm var. Ölüm nədir? Elmi olaraq bədənin tam fəaliyyətini dayandırması? Ürək döyünmür, beyin fəaliyyət göstərmir. Bəzi dinlərdə ruhun bədəndən ayrılmasıdır. Bəzən məcazi mənada da işlədilir. “Ölüdən fərqi olmayanlar” üçün. Ya heç kimə xeyri dəyməyən, ya çox ağır xəstəlikləri olan, ya da başqaları.

Yaşayan ölümlər. Bu məcazi mənada idi. Bəs sözün əsl mənasında yaşayan ölü necə olur? Yaşamın sonu ölümüdür. Ölümün əksi yaşam. Bəs hər ikisi bir yerdə necə? Eyni anda həm Günəş, həm də Ay səmanın mərkəzində. Eyni anda həm gecə, həm gündüz. Həm qış, həm yay. Həm ağ, həm qara. Bəli, tam da bu formada. Ən qeyri-real formada real.

Bu hekayəni sizə bir ölü danışır. Ölən biri. Dəfələrlə. 65 dəfə ölmüş biri. Bəli. 65 dəfə. Sakit olun. Dəhşətə gəlməyə və ya tam əksinə, gülüb keçməyə ehtiyac yoxdu. Vaxtımız boldu. Hamısını bir-bir danışacam. Qətiyyənlə tələsmirəm. Növbəti ölümə qədər vaxtım var. Sizə ona qədər 65 dəfə necə öldüyümü və hər dəfə niyə dirildiyimi danışacam. İşin ən həyəcanlı tərəfi isə, 65 cəsədi necə gizlətdiyimdi. Bəli. Öldüyümə dəqiq əminəm. Hər dəfə öz cəsədimi görürəm. Gizlədirəm. İndi bilirsiniz harda oturmuşam? Öz qəbiristanlığımın qarşısında. Öz.

İntihar. O qurtuluşunu sadəcə bunda görür. Bu gün, 13 fevral, onun 22 yaşı tamam olan gündü. Vaxtdı. Ölümün vaxtıdı. Bu yolla o həm özünü xilas edəcək, həm qanı qanla qarışdıracaq, həm də yazılmış bir hekayəni – öz həyat hekayəsini, tən ortada yarımçıq qoyacaq. 200 səhifəlik bir kitab 166-cı səhifədə bitəcək. Heç gözlənilmədən. Heç bilinmədən. Lazım olan vəsait: ip. Bir də düzgün bağlamaq. İki gündü onun üzərində məşqlər edirdi. Axır ki, ipi istədiyi formada bağlayıb asmışdı. İndi ip boğazında saatın 22:22 göstərməsini gözləyirdi. 2 dəqiqəsi qalıb. İki dəqiqə sonra bütün fikirləri öz təsdiqini tapacaq. Son arzusu yerinə yetmiş olacaq. İnandığı Tanrının ona yazdığı xətti qıracaq. Üsyanı sona çatdıracaq, şanlı qələbəsi ilə. Qarşısını heç Tanrı belə ala bilməz. Çünki Tanrı ona üsyan etməsinə icazə verib. Çünki Tanrı onu öz tanrısı edib. O özü özünün tanrısıdır. Tanrı.

Saat 22:22. Tanrı öldü. Onu özü öldürdü. İntiharla.

Qorxu nədir? Qorxmaq. Bir hiss. Diksinmək. Diksinmək gözləmədiyin bir anda qısa və ani baş verən hərəkətin baş nəticəsidir. Qapını açırsan qarşına nəsə çıxır. Divardakı kəpənəyə baxırsan anidən tərpənir. Kimsə sənə qəflətən toxunur. Gözləmədiyin, tam boşluğa və ya xəyala daldığın anda eşitdiyin ani və yüksək səs. Bunlar hamısı “diksinmək” səbəbkarıdır. Bəzən bunu qorxu ilə eyni salırlar. Qorxu isə tamam əksdir. Yəni diksinmək ani, qorxu isə

uzunmüddətlidir. Diksinmək qəflətən olur, gözləmədiyin anda. Qorxu isə elə beyninin içində, yerini bildiyin hadisədə, daimi, uzunmüddətli.

Bəzən hər ikisi birlikdə olur. Sən qorxulu bir filmə baxırsan. Misal üçün, "ruh"dan qorxursan və filmdə ruh göstəriləcəyini bilirsən. Ani şəkildə və beyninə gizlicə signal göndərən mahnı ilə birgə qapı açılır, ruh görünür. Həm qorxursan, həm də diksinrsən. Hər ikisi birgə.

Yaxşı, bəs mənim keçirdiyim bu hisslər nədir? Qorxu? Diksinmə? Çaşqınlıq? Yəni, həqiqətən 1 dəqiqə əvvəl boğulursan, boğulduğunu hiss edirsən, gözlərin qapanır. Sonsuzluq qədər bir vaxt keçir. Sadəcə 1 dəqiqə. Və gözünü açırsan ki, yerdə uzanmısan. Həmçinin üstə asılı qalmısan. Hər ikisi. Saat 22:22, yuxarıdasan. Saat 22:23, aşağıdasan. Ölüsən. Ölmüsən. Cəsədin gözünün qarşısında. Bəs onda indi sən nəsən?

Əlimi bədənimə toxundururam, toxuna bilirəm, stola toxunuram, taxta zəminə toxunuram. Güzgüyə toxunuram, sonda çarpayuya toxunaraq dayanıram. Toxuna bilirəm. Deməli əvvəlki kimi insanam. İndi iki məsələ qalır. Cəsədimə toxuna bilib - bilməyəcəyim. Güzgüdə özümü görə biləcəyim. İkinci məsələ biraz daha mürəkkəbdir. Əl mənim, geyim mənimdi. Bəs üzüm? Bəlkə heç elə mən deyiləm? Başqa birisiyəm? Bu an hansı hissləri keçirirəmsə, tapıb ad verə bilməyəcəm. Nələr baş verdiyini danışım. Bədənim tir-tir əsir. Təngənəfəs olmuşam, tez-tez nəfəs alıram. Eyni anda həm beynimin qoruyucu geyim geyinmiş kimi sıxıldığını, həm də ürəyimin ovuc içində bərkədən sıxılırmış kimi bir fiziki ağrı verməsini hiss edirəm. Ölmüsən. Ölüsən. Sadəcə bu. Bitdi. Bitdi artıq hər

şey. Son. Yoxsan. Bunu dərk edə bilmirəm. Çünki, necə bitmişəm ki, necə yoxam ki, axı özümü görürəm, hiss edirəm. Necə?

Yavaş yavaş bədənimə, daha doğrusu ipdən asılı qalmış mənə toxundum. Əslində heç əsil mənim kim olması sual altındadır. Amma bu hər ikisi mənəmsə əgər ipdən asılı olan ilk, birinci məndi. İndi isə ikinci mənəm. Sanki bir oyun oynayıram. İkinci canımdan istifadə edirəm. Görən nəçə canım var?

Hə, ilk mənə toxundum. Romanlarda ya da fantastik filmlərdəki kimi ölü bədənimə toxunarkən ətrafa işıqlar saçmağa və ya dirilməyə başlamadı, nə də ki, yuxudan oyanmadım. Yuxuda deyildim çünki. Bütün çılpalıqlı ilə həqiqət ortada idi. Qarmaqarışlıq şəkildə. Həm ölüyəm, həm diriyəm. İki fərqli mən varam.

Bir məsələ var. "Mən"əm deyirəm, amma əgər mən deyiləmsə, yəni əsil mənə aid deyilsə bu olduğum bədən? Başqa birinə aid isə?

1. Kimin?

2. Niyə?

3. Necə?

Kimin bədəninə sahibəm görəsən? Niyə məhz o? Və necə oldu?

Bütün bu sualları qoyaq bir kənara. Biraz öncə iki məsələ olduğunu demişdim. İlki həll olundu. Ölü bədənimə toxuna bilirəm. Deməli, işə başlayaq. O bədəni ortalıqda qoymaq olmaz. Stulu götürüb üstünə çıxıram. Əlim çatmır. Stolu çəkib ortaya, üstünə çıxıb, ehmalca köhnə məni aşağı endirirəm. Stolu və stulları əvvəlki yerinə qaytarıram. İpi yığb həyatə, pilləkənlərin yanına tul-

layıram.

Axırcı dəfə bir neçə saat əvvəl bu pilləkəndə eyni indi etdiyim kimi oturub qarşımdakı mənzərəni, yaşıllığı izləyirdim. Tək fərqi başqa bir bədəndə olmaq.

Güzgü ilə imtahan hələ durur. Burada da ola biləcək bir neçə versiya var:

1. Güzgüyə görünməmək - əşyalara və öz cəsədime toxuna bilməyim məni hələ də digərləri kimi adi insan etmir. Güzgüdə görünmək, yəni əksimin olunması. Lampadan çıxan işıq üzümə yansıyır. Fotonlar üzümə dəyib güzgüyə gedir, güzgüdən əksinə gözlərimə yansıyır. Çox maraqlıdır. Mən üzümdən güzgüyə, güzgüdən də gözümə gəlib çatma müddəti qədər keçmişini görürəm. Amma görürəm. Demək fotonlar üzümə dəyir. Burdayam mən. Varam mən. Bu da onu göstərir ki, başqaları kimi mən də insanam. Əgər görünmürəmsə, o zaman özümə ruh və ya başqa bir ad tapıb deyə bilərəm. Əsas məsələ hər şeyin əvvəlki kimi olub olmamasıdır.

2. Güzgüdə başqa birisini görmək – bəlkə artıq heç mən deyiləm. Başqa bir bədəndəyəm? Bunu sadəcə güzgünün qarşısına keçəndən sonra biləcəm.

3. Ən sadə versiya, özüm kimi görünəcəm – dəyəndə necə də adi gəlir. “Özüm kimi görünəcəm”. Özüm əslində içəridə yerdə ölü şəkildə uzanıb. Necə bir özlüyüm qalır ki? Mən ölüyəm. Ölmüşəm. Ölüm budur, yəni? Bəs niyə digər ölənlər də ortalıqda görünmür.

Elə digər bir sual da buradan yaranır. Başqaları məni görür? Əgər görünürəmsə, yuxarıdakı birinci və ikinci fərziyəm boş çıxır. Məsələ yenə də ən mümkün formada ən adi şəkil alaraq mümkünləşir. Yox əgər

görmürlərsə, 2 məsələ ortaya çıxır buradan. Görmürlərsə, o zaman digər ölüləri mən görəcəm? Əgər görmürlərsə və digər ölüləri də mən görmürəmsə, bu ümumiyyətlə başqa məsələdi. Düşün planet dolu ölüdür, lakin heç kəs birini görmür.

Uydurduğum bütün misallar, məsələlər, versiyalar, fərziyyələr həqiqətən mənə yordu. Bir müddət bu haqda düşünməkdənsə, qarşıdakı mənzərəni izləməyi üstün tuturam.

Kiçik daxmamın ətrafı otluq, qarşıda meşəlik, kənardan parıldayan ay, yarım buludlu səma görünür. Buludlar da dalğavari və bir ovuc ulduz da səpələnib kənarına. Bu gözəl həyatda, mənzərənin qarşısında oturub öldükdən sonra niyə sağ qaldığımı düşünürəm. Pəh! İroniyaya bax.

Təxminən yarım saat oturub biraz əvvəlkinə nisbətən sakitləşdikdən, özümə gəldikdən sonra içəri keçdim. Güzgünün qarşısına. Və əlbəttə ki, hər şey tam gözlədiyim kimi oldu. Ən sadə versiyada. Nə görünməzəm, nə də başqa biriyəm. Elə olduğum kimiyəm. Adi.

Həqiqətən, bəzən ən qəribə şeylərin olacağını gözləyirik. Möcüzələrə çox istəklilik. Işıqlar parılsın, görünməz olaq, divarlardan keçək... Sürreal filmlərdən gördüklərimizi öz həyatımızda da görmək istəyirik. İlluziyaya, sehribazlığa acıq sanki. Aldanmaq və ya elə inanmadığımız şeylərin baş verməsini diləyirik. Gerçəklikdən qaçmaq istəyirik. Gerçəklikdən, realıqdan, əsl həyatdan qopmaq.

Burada isə nə zamanda hərəkət var, nə ölürlərlə danışa bilmə qabiliyyəti, nə vampirlər, zombilər, nə də

başqa bir şey. Sadəcə öldükdən sonra yenə sağ qalmış olan mən.

İlk günkü kimi eyni mənzərə var qarşımda. Tək fərq əlavə olaraq qəbiristanlığın da olmasıdır. Həmin günlərdə ilk qəbri qazıb cəsədi, daha doğrusu, ilk cəsədimi basdırdım. Ölmüş valideynlərimdən qalan pul yavaş-yavaş tükənirdi. Kiçik bir iş tapdım qəzetlərin birində. Normal həyata davam etdim. Bir dəfə evə gələrkən yolda qəzaya uğradım. Məni vuran maşın qorxub qaçmışdı. Sürüyə-sürüyə evə gətirdim. Digərinin yaxınlığına basdırdım. Sonra, bir dəfəsində evdə yemək yeyərkən zəhərlənib ölmüşdüm. İki dəfə ağır xəstələnib ölmüşdüm. Həyatda ilan var idi, onu öldürərkən 6 dəfə canım çıxdı. Dəfələrlə əsəbləşib özümü bıçaqlayıb öldürmüşəm. Bir neçə dəfə ehtiyatsızlıqdan öz qəbirlərimi qazarkən ölmüşəm. Qışda evin damı çökdü bir tərəfdən. Onda öldüm. Onu təmir edərkən iki dəfə damdan yıxılıb öldüm. Əlimdən bir iş gəlmir ki. Bir dəfəsində yemək bişirirərkən qaz partlamışdı. İki dəfə qolumu sındırmışdım, ağrısına dözməyib özümü öldürmüşdüm.

Ölüm adi bir hal almışdı. Tək problem onları basdırmaq idi. Əvvəldən yandırmaq ağıma gəlməmişdi. Basdırmaqla başladım. Elə belə də getdi axıra kimi. Həm, yandırmaq adəti qardaşıma məxsus idi. Onu vəsiyyətinə uyğun olaraq yandırmış, küllərini körpüdən çaya atmışdıq.

Mən isə basdırılmağı üstün tuturam. Amma başdaşı qoymadan. Sadə, torpaqdan qəbir.

Sonradan araşdırdım. Elmi kitablara, bloqlara, fiziklərə müraciət etdim. Açıq şəkildə deyil, sadəcə məlumat öyrənirmiş kimi soruşdum. Hər kəs belə bir şeyin mümkünsüz olduğunu deyir. Sadəcə bir riyaziyyat müəllimi var idi, həvəskar şəkildə fizika ilə maraqlanan. “Paralel kainatlar” mövzusunı araşdıran biri. Onun fərziyyəsinə görə ölərkən paralel kainata keçid edib, orada ilişib qalmışam (daha doğrusu qalma ehtimalıma nəzərən belə bir hadisə ola bilər). Bütün ehtimalları düşündükdən sonra tək məntiqli cavab bu imiş kimi gəlir. İlişib qalmaq. O zaman gəldiyim yerə qayıtmaq lazımdır. Artıq indi əminəm ki, gəldiyim formada da qayıda bilərəm. İntihar edərək. Həmin formada. 66-cı dəfə ölərkən. Bəlkə də, ilk intiharımın sonrası bu mənə Tanrıdan hədiyyə idi? Düşünmək üçün. Bəlkə də, geriye qayıtmaq üçün, intihar etməmək üçün bir yuxu görürəm?

Nəyin nə olduğunu hələ də tam olaraq anlamış olmasam da, son nəticədə bu son şansımı yoxlayacam. Saat tam vaxtıdır. Getmək vaxtıdır. Ölmək vaxtıdır. Ölümün vaxtıdır.

İntihar. O qurtuluşunu sadəcə bunda görür. Bu gün, 13 fevral, onun 22 yaşı tamam olmasında bir il ötür. Vaxtıdır. Ölümün vaxtıdır. Bu yolla o, həm özünü xilas edəcək, həm

qanı qanla qarışdıracaq, həm də yazılmış bir hekayəsinə – öz həyat hekayəsinə, son qoyacaq. Yarımçıq qalmış hekayəsinə. 166-cı səhifədə qalmış hekayəsini 200-cü səhifəyə tamamlayacaq. Heç gözlənilmədən. Heç bilinmədən. Lazım olan vəsait: ip. Bir də düzgün bağlamaq. İki gündü onun üzərində məşqlər edirdi. Axır ki, ipi istədiyi formada bağlayıb asmışdı. İndi ip boğazında saatın 22:22 göstərməsini gözləyirdi. 2 dəqiqəsi qalıb. İki dəqiqə sonra bütün fikirləri öz təsdiqini tapacaq. Son arzusu yerinə yetmiş olacaq. İnandığı Tanrının ona yazdığı xətti tamamlayacaq. Üsyanı sona çatdıracaq, şanlı qələbəsi ilə. Qarşısını heç Tanrı belə ala bilməz. Çünki Tanrı ona üsyan etməsinə icazə verib. Çünki Tanrı onu öz tanrısı edib. O, özü özünün tanrısıdır. Tanrı.

Saat 22:22. Tanrı öldü. Onu özü öldürdü. İntiharla.

SŞ-66

Üzünü şüşəyə dirəyib dərin nəfəs aldı.

– Ana, bu gün danışacaqsan mənə oranın hekayəsini?

– Dünyanın? Hə, danışacam.

– Ana yeddi yaşlı oğlunu yanına səslədi, aldı qucağına gələn kimi. Başını sıgalladı, köks ötürdü.

– Sənə niyə bu qədər maraqlı gəlir ora?

– Axı, sən demişdin atam oradadı. Onu bir də görə bilməyəcəyik?

Ana nəsə demək yerinə bərk-bərk övladını qucaqladı. Gözündən süzülüb düşən bir damla yaşla bərabər hekayəsinə başladı.

“Ora Yer planetidir. 6 il bundan əvvələ qədər yaşadığımız yer. Dağlarına çıxdığımız, meşələrində gəzdiyimiz, bağlarında neçə-neçə meyvələr yedikimiz, həyətlərində qaçdığımız, oynadığımız, sevindiğimiz yer. Hər şey birdən birə oldu. Qlobal istiləşmə, ardınca meşə yanğınları. Ardi-arası kəsilmədi. Buzlar əridi, sular daşdı. Leysan yağışlar nəticəsində sellər, daşqınlar oldu. Dünya artıq yaşaya biləcəyimiz yer olmaqdan çıxmışdı. Biz çıxardıq. Zorla.

Atanla tanış olanda dağda idik. Kamp qurmuşduq. Bərabər mahnılar oxuyub, ocaq başında isinib, deyib gülürdük. Atan həmişə ulduzlara baxırdı. Gözləri parıldaırdı. “Səni səmalara qaldıracam” deyərdi, uzaq bir ulduzu göstərib. “Bax, oralara aparacam” deyirdi.”

Ana danışığını dayandırdı. Ağlamamaq üçün özünü zorla saxlayırdı. Oğlu üzünü sıgallayırdı. “Atama

deyərdin ki, burada “Səma Şəhəri” var. Biz artıq səmalara qalxmışıq.” İkisi də gülüşdülər. Ana hekayəsinə davam etdi.

“O zaman bu “Səma Şəhəri” üzərində işlənməyə başlanılmışdı. Təcili sürətdə yerdən qaçmaq lazım idi. Vulkanlar aktivləşmiş, hər tərəfdə qasırğalar ətrafı yerlə bir edirdi, zəlzələlər dayanmaq bilmirdi. Təxminən iki ilimizi aldı. Bütün dünya, bütün dövlətlər əlbir olmuşdu. 66 ədəd belə “Səma Şəhəri” düzəlttik. Cəmi 66 milyonluq insanı xilas edə bilmək üçün. Sən demə, bu gizli layihə imiş. Uzun müddətədi üstündə işləyirlərmiş. Sadəcə fəlakətlər başlayarkən, layihə daha da önəm daşdı, bütün dünya ölkələri əlbir olub sürətlə düzəltməyə çalışdı. 1 milyonluq əhali planlaması quruldu. Hər işi görə biləcək insanlar. Kütləvi imtahanlar oldu. Hər “Səma Şəhəri” üçün 1 milyon insan seçildi. Yığılıb “Səma Şəhəri”-nə göndərildilər. Qalanları isə orada ölümə tərk edildi. Atan da o zaman orada qaldı.” Ana bərk-bərk övladını qucaqladı. Atasını qəsdlə özü əvəzinə anasının yerinə imtahana girməsi barədə ona nəşə demək istəmədi. İstəmədi bilsin ki, anası buraya laiq deyildi. Atası, övladı atasız böyüsün, amma anasız böyüməsin, dediyi üçün buradadı. Onun sayəsində...

66-cı yuxu

Bunları yazmaq məcburiyyətində deyiləm əslində. Sadəcə istədim biləsən.

Məni tap. "Sən mənsən". Məni orda axtar. Məni tapanda, özünü tapacaqsan. Və özünü tapanda unutma: məni xilas et. Məni xilas et ki, özünü xilas etmiş olasan. Və müjdəmi istəyirəm. Mənə özünü xilas etdiyinin müjdəsini ver. Lütfən. Bunu vaxtında et. Gecikmə. Lütfən.

Əslində bunun nə olduğunu mən də bilmirəm. Amma sən bilirsən, ya da biləcəksən. Bəlkə, bu bir iz, əvvəlki addımdan gəlib, bəlkə bu bir iz sonrakı addımı göstərir. Sən yolu tapacaqsan.

Məndən kim olduğumu soruşma. Mənə danışsan, sən uydurulmuş bir hekayə deyəcəksən. Halbuki, hansısa zamanın elmi-fantastikası bu gün bəlkə də tarix sayılır, keçmiş sayılır. Mən beyin oyunçusuyam. 66 oyunluq bir oyunun 65-ci raundundan oyanmışam.

Oyanmışam deyəndə yuxu yada düşür? Yuxu deyilən bir şey yoxdur əslində. Axtardığın hər şey ordadır. Onu da gətirib zibilə qalmış bu beyinin içinə yerləşdiriblər. O qədər çətinləşdiriblər ki, bir yerdən sora əziyyəti qazancı üstələyir. Hər oyanişda daha çox ağrıdır. Daha çox. Nəhayət ki, səni öldürənəcən.

Sonuncu oyundur bu. Çox vaxtım yoxdur. Vaxtı olanlar sənə doğru yolu göstərəcək. Unutma zaman əslində bir hörümçək torudur. Hər şey bir biri ilə bağlı. Və heç kim dünyanı dəyişdirməyəcək. Kiçikli ya böyüklü addımlarla sadəcə toru hörəcək. Qorxma ki, sənin payına heçnə düşmüyəcək, bəlkə də o böyük pay sahibinin

olduğu yerə çatdırmaq üçün, izlədiyi filmi sən çəkmişən? Ya dinlədiyi musiqini sən bəstələmişən? Bəlkə, oxuyacağı kitabdasan sən? Bəlkə, ona öyrənməli olduğu ən önəmli şeyi öyrədən müəllimi olacaqsan? Bəlkə, ən yaxın dostusan? Bəlkə, də ən dıbdə, ən çöküşdə olduğu an, ona uzatdığı əlin sayəsində o buralara gəlib.

Həmişə böyük biri olacağımızı, böyük işlər görəcəyimizi yuxulayıyıq. Oyananda yuxu olduğunu anlarıyıq. Çox şansımız yoxdur. Sadəcə 66 yuxuluq ömrümüz qalıb. Unutma. Sən mənə. Mən sənə. Oyan və o sonuncu yuxunu yatmamış, özünə inan. Böyük işlər görməsən belə, unutma, bəlkə bizlər sadəcə hekayənin bir parçasıyıq. Gəl də o rolumuzu ən mükəmməl şəkildə oynayaq. O da bizdən biridir, və bəlkə də bizim üzümüzə gülməyən şans, onun üzünə gülüb? O seçilib. Onu biz seçmişik? Necə? Ona edəcəyimiz yardımla. Axı, bunu danışdıq.

Heyif ki, üzumdəki təbəssümü sənə göstərə bilmirəm. Lakin inanıram sənə. Müjdəmi də gözləyirəm. Çatdıracaqsan. Vaxtında alındıracaqsan. Sənə güvənirəm. Özünə yaxşı vax. Mənə yaxşı bax. Mən reallıqda olmaqdasansa yuxularda yaşamaqdan daha çox zövq aldım. Səhvim oradaydı. Bəlkə də ona görə “o” olmadım. Bəlkə də, sən də ona görə “o” olmadın. Canımız sağ olsun. Biz də öz öhdəmizə düşəni edərik. Əlimizi uzadarıq. Tutar.

Xatirələr

Qapı açılır. Qapını açıb içəri daxil oldum. Zəif işıqlandırılmış, balaca bir otaq idi. Girən kimi sağda kitab rəfi var idi, yanında da balaca bir divan. Əvvəl divanda əyləşdim. Bu otağa niyə girdiyimi xatırlamıram. Biraz istirahət edim, qayıdaram geri – deyə düşündüm. Gözüm kitab rəfinə sataşdı. Kitablar tanış gəlirdi, marağımı çəkdi, qalxıb bir-bir adlarına baxmağa başladım. Birinci, “Otostopçunun galaktika bələdçisi” kitabını gördüm, bir neçə gün öncə oxuyub bitirmişdim. Çox maraqlı idi. Əsil bir bələdçi idi. Başlangıç bələdçisi deyək. Dağılmış kosmik gəminin içində baş verən hadisələr o qədər maraqlı idi ki, yandakı gəmini görüb həmin hissəni xatırladım. O xatirələr də mənə, gəmiylə getdiyimiz səyahəti xatırlatdı. Keçən ay yenincə qayıtmışdıq səyahətdən.

Otağı gəzişdim, nə qədər dar olsa da, baxılmağa dəyər bir neçə şey var idi. Rəfin digər küncündəki ağ rəngli kitab diqqətimi cəlb elədi. Səhv eləmirəmsə “Ustad oyanır” idi adı, H.G.Uels-dən. 200 illik yuxusundan oyanmış, yeni bir dünyaya ilk dəfə gözünü açmış adam. Bir neçə ay öncəki qəzanı xatırlatdı mənə. 3 gün yatmışdım. Ağappaq bir otaqda gözlərimi açmışdım. Necə uzun və yorucu günlər idi, gözləmək, sadəcə yatmaq. Yuxudan oyandım sanki dərin bir yuxudan. Geridə nə qaldı ki, beynim donmuşdu sanki. Ya əvvəl yox idi, ya da hekayədəki kimi, üstündən 200 il keçmişdi, artıq bir əhəmiyyəti qalmamışdı.

Sevimli kitablarımdan birini aldım əlimə. Kitabxanə o qədər tanış idi ki, sanki hamısı mənim kitablarım idi. Bu kitab “Sallaqxana №5” adlanırdı. Bunu da, sanki

xatirələr içində üzürmüş, zamanın içində səyahət edirmiş kimi dərk edən bir obrazın gözündən xatırlayıram. Bəzən mən də belə hiss edirəm. Sanki heçnə yoxdu. Bir-bir yaranır. Toxunduqca.

Toxunmaq demişkən, universiteti bitirəndə gey-indiyim məzun geyimini xatırlatdım. Üstünə sevimli komandamın gerbini yapışdırmışdım. Niyə birdən birə bu yadıma düşdü ki? O maraqlı gün. Deyib gülmüş, əylənmiş, nə olur olsun illər öncə dağılmış bir kulubun xatirəsini də özümlə saxlamışdım həmin gün. Aşağı əylib baxdım, divanın yanında top var idi, ayağıma toxunmuşdu sanki. Biraz daha keçmişə qayıtdım. Sonuncu dəfə getdiyim məğlubiyət oyununa. Zədələnən oyunçuya. Çox uzaqdan durub sırf oyuna baxmaq üçün etdiyim səfərləri xatırladım. Daha əvvəllərə ilk oyunlara qayıtdım. O gəldiyi uzaqlıqlara köç etmişdim. Topun üzərindəki halqalar kimi, gözümün qabağında xatirələrim canlanır, sırayla, ardıcıl, biir-biri ilə əlaqəli.

Mənim xatirələrim var. Xoş xatirələr. Yaddaşım var və yaddaşım bu xatirələrdən ibarətdir. Geridə qoyduqlarımız nədir ki? Xatirələr. Əgər xatirələrimiz varsa, demək biz varıq. Nə qədər çox keçmiş, o qədər dolu-dolu yaşanmışlıq? Bəlkə də daha fərqli bir şey. Önəmli olan avr olduğudur. Hər şey informasiyadan ibarətdir. Əsas odur. Dərin bir köks ötürüb, düşündüm. Daha keçmiş. Uşaqlığı. Uşaqlığımdan nə qalmışdı ki, geriye? Nə xatırlaya bilərəm ki, bu barədə? Düşünmək kömək etmirdi. Sanki beynim qurumuşdu, ya da yaddaşım silinmişdi. Heçnə xatırlamıram. Bəlkə də hələ yazılmayıb? – dedim öz-özümə, gülüb keçdim. Divana əyləşdim.

Qalxıb rəfə bir də diqqətlə baxdım. Sanki mənim rəfim idi. Mənim otağım idi. Mənim yaşadığım yer idi bura. Sanki mən idim. Buranın bütün varlığını his edə bilirdim. Burdaydım mən. Var idim. Toxuna bilirdim. Yaddaşım var idi. Nələrsə xatırlayırdım. Tam bir parça olmasa da. İçimdən bir səs, toxun deyirdi. Toxun ki, daha çox xatırlayasan. Toxun ki daha çox öyrənəsən. Toxun ki daha çoxunu biləsən. Daha çox var olasan.

Rəfə yaxınlaşdım. Bir kitab çox diqqətimi çəkirdi. Sanki mənə toxun deyirdi. Aldım əlimə. Diqqətlə baxdım üzərinə. Muzafferus adlı bir yazardan, üzərində “M-66” yazılı idi. Bu kitabı çox yaxşı xatırlıyıram, sanki çox yaxın zamanda oxumuşdum. Yaddaşla əlaqədar idi. Xatirələrlə. Orda bir əsər var idi, yaddaşını itirmiş birindən danışılırdı. İndi tam xatırlamıram, biraz özümü yorsam daha dəqiq xatırlayaram.

Ətrafa nəzər yetirdim, kompüter var idi. Üstündə şəkillər. İki nəfərin şəkilini gördüm, anamla atam. Gərək zəng edib hal-əhvallarını soruşam. Atamın geyindiği köynəyin rəngi yaşıl idi. Mənə uşaq vaxtı ən sevimli köynəyim olan yaşıl köynəyi xatırladır. Həmişə aşağı həyətdə uşaqlarla gizlənqaç oynamağımızı xatırladır. Uşaqlıq necə maraqlı idi. Görəsən ilk xatirə hardan başlayır? İlk neçə yaşındakı hadisəni xatırlayırsan? Mən sanki yaddaşımı, bütün məniyyətim 3 yaşında bir pilləkən yanında dayandığım andan başladığını zənn edirəm. Sanki ondan əvvəli yoxdu kimi. Hər şey o andan başlamış kimi.

Yaddaş. İlk başlanğıc. Bax, o əsərdə, M-66 kitabında, əlimdə tutduğum əsərdə də belə yazılmışdı. Orda hər şey ilk andan, qapının açıldığı andan başlayır. Əvvəli yox-

du. Bəs əvvələ aid izlər? Orda necə olur? Sanki, sanki hər şey o an formalaşır. Zamana elə yavaşca yayılır ki, bütün sonsuzluğu əhatə edir.

Bəli, bəli, xatırlıyıram. Orada da elə tam bu olur. Bax belə. Bir kitab açır, bir xatirəsi canlanır, dünənə aid. Başqa bir simvol onu biraz da keçmişə aparır. Başqa kitab daha da keçmişə. Addım addım. Gözü əşyalara sataşır, daha da keçmişə gedir. Ta ki sonuncu kitaba toxunana qədər. O zaman artıq ən sonuncu – ilk xatirəsini xatırlayır. Yox yox, heçnə xatırlamır.

Dəhşətə gəlmiş kimi yerimdə o tərəfə, bu tərəfə hərəkət etməyə başladım. Necə yəni? O əsər necə idi? İlk xatirədən başlayır, dünənindən, sona qədər – ilk xatirəsinə qədər gedir. Və o xatirələr, zamanla formalaşır. Əslində var olmur. Toxunaraq yaradır. Düşünərək yaradır. Uydurur!

Ola bilməz, ola bilməz. Necə titrəyirəmsə, kitab əlimdən düşür. Hansısa səifəsi ortada açıq şəkildə qalır. Qışqıra- qışqıra otağı tərk edirəm. Qapı örtülür.

Qapı örtüldü. Xatirələrin formalaşmağı bitdi. Heç kim bu otağın nə olduğunu anlamayacaq və mən heç zaman bilməyəcəm ki, açıq qalan səhifə bu sözlərlə tamamlanır: “Qapı örtülür.”

